

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Bc. Zuzana Mohlerová

Objekt jako reflexe vizuální poezie

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Objekt jako reflexe vizuální poezie* vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. 3. 2020

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Jitce Petřekové a akad. soch. Tomáši Chorému, ArtD. za cenné rady a zkušenosti při tvorbě mé diplomové práce.

Obsah

1.	ÚVOD	6
2.	TEORETICKÁ ČÁST	7
2.1.	VZTAH MEZI LITERATUROU A VÝTVARNÝM UMĚNÍM	7
2.2.	VIZUÁLNÍ POEZIE V ČESKÉM KONTEXTU	8
2.2.1.	<i>Jiří Kolář (1914-2002)</i>	8
2.2.2.	<i>Jiří Valoch (1946)</i>	9
2.2.3.	<i>Ladislav Novák (1925-1999)</i>	10
2.2.4.	<i>Václav Havel (1936-2011)</i>	11
2.2.5.	<i>Josef Hiršal (1920-2003) a Bohumila Grögerová (1921-2014)</i>	12
2.2.6.	<i>Eduard Ověčáček (1933)</i>	13
2.3.	VOLNÉ UMĚNÍ, AUTOŘI PRACUJÍCÍ S PLECHEM ČI PERFORACÍ	14
2.3.1.	<i>Alena Kučerová (1935)</i>	14
2.3.2.	<i>Adriena Šimotová (1926-2014)</i>	15
2.3.3.	<i>Dalibor Chatrný (1925-2012)</i>	16
2.3.4.	<i>František Bílek (1940-2010)</i>	17
2.3.5.	<i>Ivana Štenclová (1980)</i>	17
2.4.	AUTORSKÝ ŠPERK V ČESKÉM KONTEXTU	19
2.4.1.	<i>Eva Havelková (1929)</i>	20
2.4.2.	<i>Josef Symon (1932)</i>	21
2.4.3.	<i>Anton Cepka (1936)</i>	22
2.4.4.	<i>Vratislav Karel Novák (1942-2014)</i>	24
2.4.5.	<i>Eva Eislerová (1952)</i>	25
2.4.6.	<i>Miroslav Štěpánek (1953)</i>	26
2.4.7.	<i>Andrej Šumbera (1955)</i>	27
2.4.8.	<i>Zdeňka Roztočilová (1957)</i>	28
2.4.9.	<i>Dana Bezděková (1956)</i>	28
2.4.10.	<i>Klára Šípková (1983)</i>	29
2.5.	HANDICAPOVANÝ HRDINA V LITERATUŘE PRO DĚTI A MLÁDEŽ	31
2.5.1.	<i>Jak voní týden</i>	32
2.5.2.	<i>(Ne)obyčejný kluk</i>	33
2.5.3.	<i>Domov pro Martány</i>	36
2.5.4.	<i>Řvi potichu, brácho!</i>	37
2.5.5.	<i>Už zase skáču přes kaluže</i>	39
3.	PRAKTICKÁ ČÁST	41
3.1.	INSPIRACE	41
3.2.	MATERIÁL	41
3.3.	POPIS PRAKTICKÉ ČÁSTI DP	42
3.3.1.	<i>Jak voní týden</i>	43
3.3.2.	<i>(Ne)obyčejný kluk</i>	43
3.3.3.	<i>Domov pro Martány</i>	43
3.3.4.	<i>Řvi potichu, brácho!</i>	43
3.3.5.	<i>Už zase skáču přes kaluže</i>	43
3.4.	TVORBA OBJEKTŮ	44
3.4.1.	<i>Výběr titulů</i>	44
3.4.2.	<i>Kresby</i>	44
3.4.3.	<i>Práce na počítači</i>	51
3.4.4.	<i>Úprava výřezů</i>	51
4.	DIDAKTICKÁ ČÁST	53
4.1.	VIZUALITA VÝTVARNÝCH OBJEKTŮ	53
4.1.1.	<i>Hra s projekcí</i>	53
4.1.2.	<i>Hra s haptikou</i>	53
4.2.	ÚPLATNĚNÍ A VYUŽITÍ VÝTVARNÝCH OBJEKTŮ V EDUKACI	55
4.2.1.	<i>Evokace</i>	55
4.2.2.	<i>Uvědomění si významu</i>	55
4.2.3.	<i>Reflexe</i>	55

4.3.	PŘÍKLADY VYUŽITÍ V EDUKACI	55
4.3.1.	<i>Fáze evokace .....</i>	<i>55</i>
4.3.2.	<i>Fáze uvědomění si významu .....</i>	<i>57</i>
4.3.3.	<i>Fáze reflexe .....</i>	<i>57</i>
4.4.	UKÁZKA PŘÍPRAVY NA VYUČOVACÍ HODINU	59
5.	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA K PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	63
5.1.	JAK VONÍ TÝDEN.....	63
5.2.	(NE)OBYČEJNÝ KLUK	65
5.3.	DOMOV PRO MARTĀNY	67
5.4.	ŘVI POTICHU, BRÁCHO!	69
5.5.	UŽ ZASE SKÁČU PŘES KALUŽE	71
6.	ZÁVĚR	73
7.	SEZNAM LITERATURY	74
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	75

1. Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma „*Objekt jako reflexe vizuální poezie*“. Jedná se o praktickou práci s doprovodným teoretickým textem. Cílem mé diplomové práce je vytvořit sérii pěti objektů na zvolené téma.

V teoretické části se zabývám vztahem mezi literaturou a výtvarným uměním. Uvádím zde jak autory vizuální poezie v českém kontextu, tak umělce volného umění 60. let a autorského šperku 20. století až po současnost. Na konci teoretické části rozebírám literaturu pro děti a mládež, která se zabývá především handicapovým hrdinou.

K tématu praktické práce mne dovedla mnou zvolená studijní kombinace zde na univerzitě, tedy český jazyk a výtvarná výchova.

Mým cílem bylo propojit tyto dvě kombinace a vytvořit tak sérii výtvarných objektů. K vytvoření objektů jsem si zvolila Ateliér kovu, objektu a šperku, jenž jsem spojila s literaturou pro děti a mládež, přesněji s tématem Handicapovaného dětského hrdiny. K tomuto rozhodnutí mě dovedla jednak atraktivnost samotného tématu, jednak problematika inkluze a integrace handicapovaných jedinců, kterou se zabývá celá řada institucí a jež je nám po celou dobu studia na univerzitě tolik předkládána.

Co se formátu týče, byla pro mě zásadní inspirace literaturou pro děti a mládež, jež jsem promítla do velikosti jednotlivých portrétů.

Inspirací pro mou praktickou část, jak už tomu název mé diplomové práce napovídá, mi byla i vizuální poezie, kterou se zabývám především ve výše zmíněné teoretické části textu. S vědomím toho, že šperk je uměleckým dílem a zároveň i objektem, bylo pro můj výběr šperku-objektu jako média zásadní, klíčové a inspirativní.

Celá série pěti objektů je koncipována tak, aby mohla být využita jako didaktická pomůcka v edukaci na základní škole. Tedy nejde pouze a jen o umělecké dílo.

Zvláštností všech pěti objektů je jejich vizuální a haptická stránka, jenž se může taktéž uplatnit v edukaci, za pomoci využití hry s projekcí či haptikou.

2. Teoretická část

2.1. Vztah mezi literaturou a výtvarným uměním

Mezi literaturou a výtvarným uměním existuje dlouhá historie vzájemných vztahů. Mnohé publikace, které se věnují vizuální poezii, odvozují svá tvrzení od latinského výroku „*Ut pictura poesis*“¹ římského básníka Horatia, který pochází z 1. století před naším letopočtem. Toto známé prohlášení platilo jako návod po dlouhou dobu. Především od renesance až do 18. století, kde byl stále chápán a akceptován jako všeobecně estetické pojetí.

Za zmínku stojí prohlášení „*Poema loquens pictura, pictura tacitum poema debet esse*“², které je ještě o několik století starší. Autorem je řecký filozof Simonid z Keosu, který formuloval ideu, že malířství je němou poezií a poezie hovořícím malířstvím.

O dvě tisíciletí později tuto otázku znovu otevřel Leonardo da Vinci výrokem: „*Malířství je nemá poezie, poezie je němé malířství, a jedno i druhé se snaží napodobovat přírodu tak, jak je dáno jejich možnostmi.*“³

Roku 1766 připomněl německý osvícenský myslitel Gotthold Ephraim Lessing ve své knize *Láokoón čili o hranicích malířství a poezie*⁴, že starověcí filozofové ve svých spisech vysvětlovali malířství právě pomocí pravidel poezie. Tedy, že jak malířství, tak poezie svým předmětem a materiálním způsobem zobrazení jsou rozdílná.

Dnešní teoretikové se zabývají vyššími cíli než pouhým srovnáváním poezie s výtvarným uměním. Pro tvorbu, která bývá označována jako vizuální poezie, neexistuje jak jednotná definice, tak ani terminologie. V závislosti na historický kontext se nejčastěji užívají pojmy *figured poetry*, *Figurengedicht*, *Carmen figuratum*, *pattern poetry*, *emblematic poetry*, *pictura poesis* nebo *Bildgedicht* a jiné.⁵

Pojem vizuální poezie má mnoho jazykových obměn: *visual poetry*, *poesia visuale*, *Visuelle Poesie*, *poesie visuelle* apod. Německý teoretik médií Klaus Peter Dencker navrhuje s ohledem na historický kontext nadřazené pojmenování *Optische Poesie*⁶, v překladu to znamená něco

---

¹ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 10

² KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 11

³ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 11

⁴ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 11

⁵ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 14

⁶ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 14

jako „optická poezie“. Toto označení v sobě zahrnuje jak historické modely, které existují již od starověku, tak myšlenkové konstrukce současnosti.

2.2. Vizuální poezie v českém kontextu

Vizuální poezie byla neopomenutelnou součástí dobového kulturního kontextu 60. let 20. století. Přesněji se vznik této domácí linie datuje v letech 1958-1959. Jednak z důvodů nepříznivé politické situace, ale i pro svou složitost a úzký vztah s obtížností typografie zůstávala tehdy aktuální tvorba na pomezí obrazu a textu, kromě několika knižních realizací. I tento fakt byl příčinou, proč vizuální poezie bojovala o výraznější pozornost.

Přesto v roce 1964 upozornil známý italský bohemista Angelo Maria Ripellino na „verbální experiment“ jako na jednu z hlavních nových tendencí v českém umění. Ve svém článku *L'Europa letteraria*⁷ zmínil řadu děl tehdy zakázaných autorů. Jedná se o ukázky ineditních děl od Václava Havla, Bohumily Grögerové, Josefa Hiršala, Ladislava Nováka a Jiřího Koláře, které se mohly začít objevovat v tisku až později, přesněji až od roku 1965.

S ohledem na předcházející text se následně obrátím na konkrétní tvorbu jednotlivých autorů vizuální poezie.

2.2.1. Jiří Kolář (1914-2002)

Mezi první texty české vizuální poezie patří čtyři rukopisné celky Jiřího Koláře, v rámci kterých náleží *Hold Kazimíru Malevičovi*, *Ypsilon 61*, *Gersaintův vývěsní štít* a *Evidentní básně*. Všechny tyto celky autor nazývá *Básněmi ticha*.⁸

S vizuální poezií bývá často spojována technika strojopisu. Psací stroj byl v tehdejší době oblíbenou a nejdostupnější pomůckou pro psaní textu. V případě vizuální poezie nejde ani tak o ekfrázi, ale spíše o využití grafických prvků a jednotlivých slov jako stavebních jednotek, pomocí kterých se mohou vytvářet linie, objemy, rytmus, nejrůznější struktury, pohybové modifikace a shluky. Jiří Kolář využil strojopisu pro kompozici *Brancusi*, jenž je obrysem sochy Ptáka v prostoru od Constantin Brâncușiho.

Méně známá je kompozice *Albers*, která je interpretací obrazu čtverce od Josefa Albersea. V tomto případě se mluví o tzv. remediaci, tedy o převedení tradičního média do

---

⁷ KRÁTKÁ, Eva. Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 16

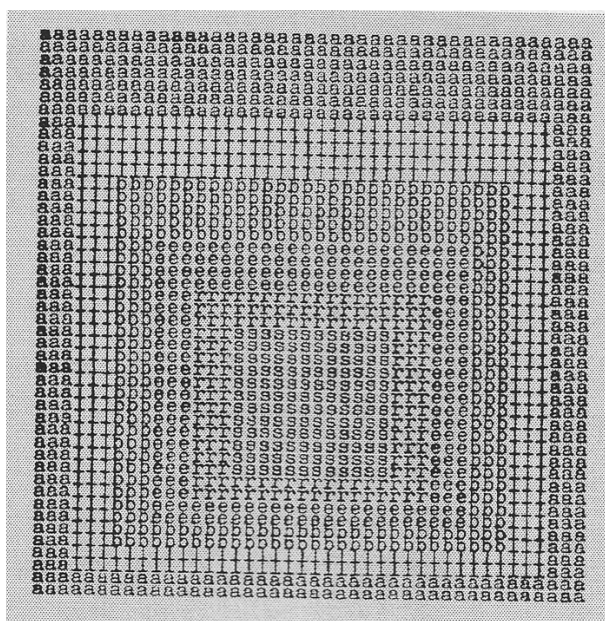
⁸ KRÁTKÁ, Eva, ed. Česká vizuální poezie: teoretické texty. Brno: Host, 2013. ISBN 978-80-7294-736-2. s. 255

média nového. Tento jev je charakteristický většinou pro digitální média. U Jiřího Koláře se jedná především o přepis malby na vizuální poezii.

Kromě výše zmíněných strojopisů je autorem škrábanice „*analfabetogram*“ a „*cvokogram*“⁹, která je podepsána třemi křížky. Cílem autora bylo napodobit báseň, jak by ji napsal sám analfabet. Šlo tedy o prosté fingování negramotnosti. Inspirací mu byla statistika, která poukazovala na to, že velká část lidstva neumí číst ani psát.

Jiří Kolář své „*cvokogramy*“ posunul i na vyšší úroveň tím, že je vložil do obálek. Tímto způsobem vznikly *Dopisy*. Kromě papíru používal i formuláře, účtenky, nalezené předměty, tiskopisy apod.

Obrázek 1. Jiří Kolář, *Albers, 1959-1861, strojopis, 29,5 × 21,5 cm*¹⁰

2.2.2. Jiří Valoch (1946)

O generaci mladší Jiří Valoch zachovává ve strojopisu jak strukturu básně, tak i slovní základ. Jinak tomu je u tzv. *optických básní*. Jde o strojopisné básně, které vytvářel především v letech 1965-1967. Jejich komplikovanější forma se stala textovou obdobou op artu. Této paralely dosáhl autor pomocí užití tří základních struktur na jednom listu, pomocí kterých bylo dosaženo optické iluze.

⁹ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 155

¹⁰ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 140

Později se Valoch oprostil od strojopisných grafémů k izolovaným, autorem nazývaným, „absolutizovaným“ slovům.

2.2.3. Ladislav Novák (1925-1999)

Ve sbírce *Skleněná laboratoř*, s podtitulem *Výbor básní a experimentů z let 1957-1960*, užil pro několik textů název „*Optická báseň*“. Jedná se o jeho prvotinu, která obsahuje jak několik optických básní, tak onomatopoické a preparované texty.¹¹

Pro své básně rozpadlé na jednotlivá slova, hlásky či slabiky se nechal Novák inspirovat především v analogii geometricko-konstruktivního umění.

Ve své experimentální poezii často pozměňuje posloupnost znaků či písmen („*Zakletá*“), skládá obrazy z těchto znaků („*Eva*“), ikonizuje („*Individualista*“) či dokonce symbolizuje významy („*Gloria*“).¹²

Od konce října roku 1963 začíná vytvářet tzv. „zenistické básně“, ve kterých hlavní úlohu mělo rozmazané písmo. Pomocí inkoustu, lihového laku, štětce a hrotu násadky pak vytvářel další „*klikyháky, které se mezi černým inkoustem a nažloutlým (eventuálně i našedlým od rozmazaného inkoustu) lakemjevily bílé.*“¹³

Tyto „zenistické básně“ byly interpretací náhody, které vytvářel následujícím postupem: „*Pruh akvarelového papíru, vzniklý přeložením a překrojením normální čtvrtky, se navlhčí. Hned nato se namočí péro do notového inkoustu a jediným gestem se udělá na papír řetěz skvrn, které se ihned rozpijí. Když vše zaschne, ukončí se báseň jednou nebo několika silnými vodorovnými čarami, které skvrny jaksi odstavcují, a tedy interpretují náhodu.*“¹⁴

---

¹¹ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 143

¹² KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 144

¹³ NOVÁK, Ladislav. *Malý slovník naučný*. Praha: Dybbuk, 2007. *Poezie (Dybbuk)*. ISBN 978-80-86862-31-6. s. 133

¹⁴ NOVÁK, Ladislav. *Malý slovník naučný*. Praha: Dybbuk, 2007. *Poezie (Dybbuk)*. ISBN 978-80-86862-31-6. s. 50

Obrázek 2. Ladislav Novák, *Individualista*, 1959-1960, *Manuskripte*, 1964, č. 12, obálka¹⁵

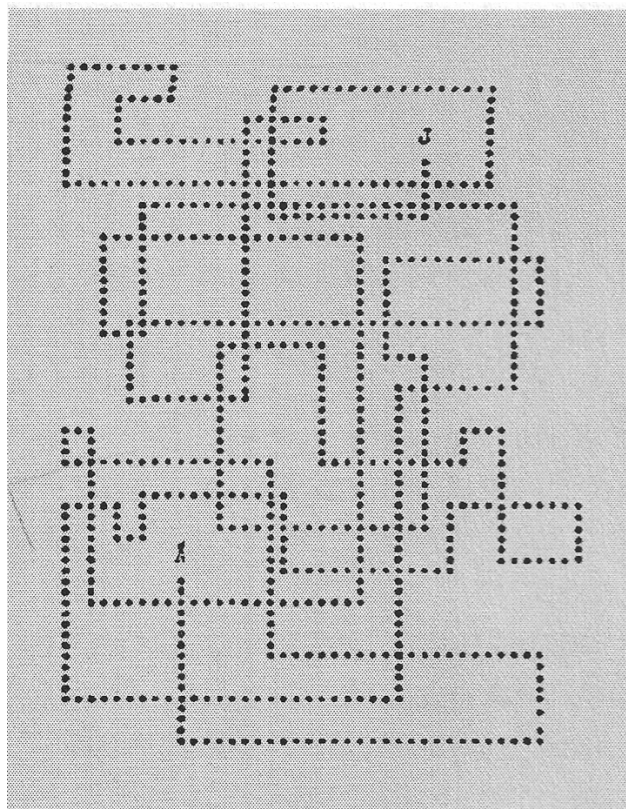
2.2.4. Václav Havel (1936-2011)

Havlovy *Antikódy*, které pocházejí z roku 1964, se snaží kupit co nejvíce rovin čtení, vytvářet tlak mezi optickou reprezentací slova a jeho lexikálním významem. Jsou reakcí na dobově aktuální vypořádání se se znehodnocením jazyka.

Sám Havel napsal v eseji nazývané „*O konvencích, informaci a kódu*“, [...] *umění tuto situaci velmi intenzivně cítí v jejích společenských, mravních, psychologických aspektech: automatizace kódovacích aparatur, destrukce šifer, ztráta přirozených komunikací, znehodnocení jazyka - tyto charakteristické příčiny odcizení a dehumanizace- stávají se jedním z dominantních témat nebo pocitových provokací současného umění.*¹⁶

¹⁵ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 144

¹⁶ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 145

Obrázek 3. Václav Havel, *Odcizení*, 1964, strojopis¹⁷

2.2.5. Josef Hiršal (1920-2003) a Bohumila Grögerová (1921-2014)

Přibližně v letech 1960-1962 vzniká společná sbírka Josefa Hiršala a Bohumily Grögerové nazvaná „*JOB-BOJ*“.¹⁸ Tato série básní má dvanáct oddílů, je v ní užito jak hledisko lingvistické, tak výtvarné.

Kniha obsahuje gramatické, logické texty, ale i intertexty, které vznikají míšením jednotlivých jazyků. *JOB-BOJ* uplatňuje texty i z jiných literárních děl, které jsou založeny na rozdílných matematických principech (hledisko stochastické a syngamické).

Existovala řada důvodů pro vznik této knihy: „*Zkoumání výtvarného působení slova, poezie jako systému kódů, civilizačního zjednodušování básnického jazyka, ozřejmování vzájemných vztahů matematiky, logiky, lingvistiky a poezie, „konkretizací“ lyrična a průzkumů metod i postupů současného výtvarného umění a hudby a konečně aplikace jejich na literární tvorbu*“.¹⁹

¹⁷ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 145

¹⁸ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 86

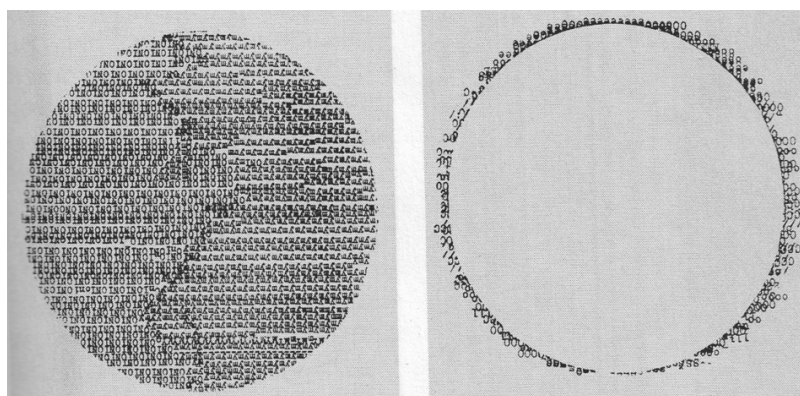
¹⁹ HIRŠAL, Josef a Bohumila GRÖGEROVÁ. *Job - Boj*. Praha: Československý spisovatel, 1968. s. 129

Na *JOB-BOJ* později navázali sbírkou *Z technologie textů*, která zdokonaluje systematiku obsaženou v díle předešlém. Jedná se o učebnici či slovník umělé poezie.

2.2.6. Eduard Ovčáček (1933)

Mezi Ovčáčkovy první experimentální básně realizované v letech 1962-1965 patří *Fonetický slovník* a *Mechanická poezie*. K těmto strojopisům přidal tehdy i krátkou úvahu, věnovanou mechanické poezii, která zněla takto: „*Ač nerad radím, rád si vsadím na to velké TO s číslicemi a malou a velkou abecedou, která je nicméně nebo vícenejvíce TO, s čím vždy souvisí komplexní poezie TOHO. TEDY DO TOHO!*“.²⁰

Pro Ovčáčkovy básně je typické přísné vizuální uspořádání, které je ovlivněno a inspirováno geometrií jak vnějšího, tak vnitřního prostoru. Příkladem je cyklus *Kruhy* a *Čtverce*.

Obrázek 4. Eduard Ovčáček, Z cyklu *Kruhy*, 1964-1966, strojopis²¹

²⁰ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 152-153

²¹ KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7. s. 152

2.3. Volné umění, autoři pracující s plechem či perforací

Perforování jako způsob a prostředek vyjádření a poznávání se v šedesátých a sedmdesátých letech projevilo v různých podobách u mnoha autorů.

Perforace hraje podstatnou úlohu v několika pracích Evy Kmentové, jenž pochází z šedesátých let. Proděravění je v tomto případě obrazným pojmenováním tělesnosti a intimního zranění lidského ohrožení.

Kromě tvorby Aleny Kučerové, Adrieny Šimotové, Evy Kmentové a dalších autorek poválečné generace hraje děravění důležitou roli i v šedesátých letech u grafika Jiřího Anderla, jenž k perforaci využíval vrtačku.

Jelikož ve své praktické části užívám materiálu kovový plech s technikou perforací pomocí laseru, je nezbytné zmínit v následujících podkapitolách autory, kteří využívali podobný materiál ve svých dílech nebo se zabývali perforací materiálů.

2.3.1. Alena Kučerová (1935)

Alena Kučerová, představitelka českého umění 60. let 20. století, obměňovala texty Christiana Morgensterna, ve kterých zároveň našla svůj primární konstruktivní prvek strukturu a bod. Studovala eventualitu automatismu v grafice, ve které čím dál více využívala geometrický rastr, drobnou síť bodů.

Opakovaně se navracela k bodu, který byl tentokrát perforovaný v plechové matici. Tato forma sloužila jak ke zhotovení grafického listu, tak jako samostatné umělecké dílo, jenž autorka taktéž prezentovala. Perforovaný bod připomíná Aleninou rodinnou tradici. Autorka zdělila dědečkovy krejčovské nástroje a používala je. Tvrdí, že: „*K dírkování jsem se uchýlila i z lenosti, protože to byla na rozdíl od klasických zdlouhavých grafických technik čistá práce, jejíž výsledky byly okamžitě viditelné.*“²²

Plech neperforovala nikoli úderem, ale tlakem. Kolem roku 1965 uskutečnila několik důležitých perforací. V *Lásce ke zvířatům*²³ využila kontrastu hrubého rovnoměrného děrování a prázdné živočišné formy s perforovanou linií.

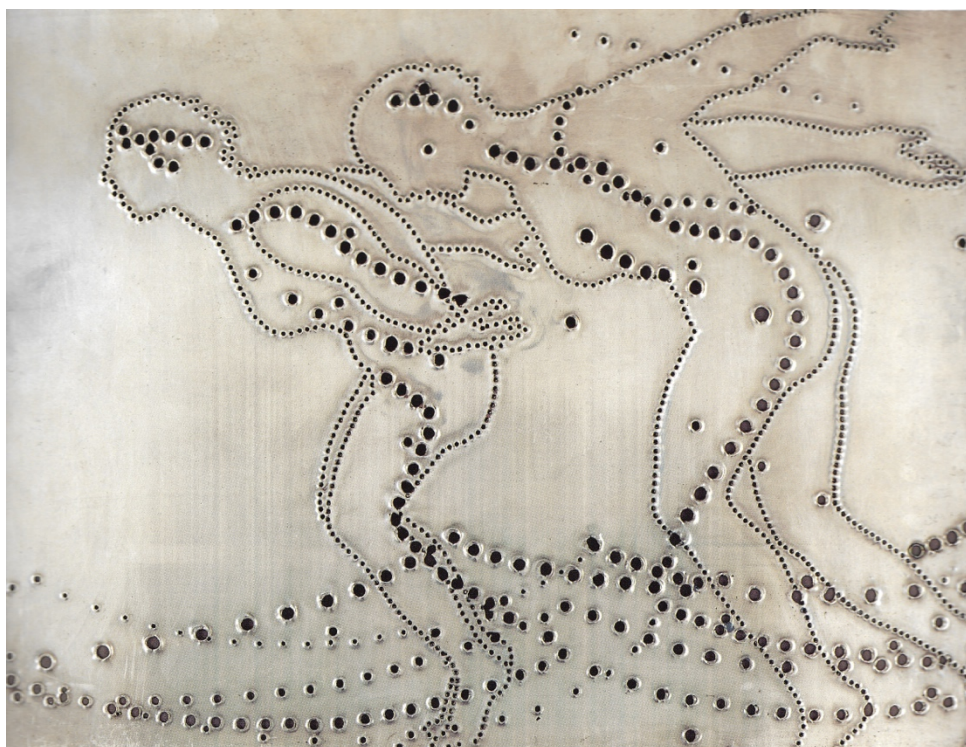
Disk a *List se šipkou*²⁴ jsou klíčovými pracemi Aleny Kučerové, ve kterých perforace převzala hlavní úlohu a funkci.

---

²² KUČEROVÁ, Alena a Marie KLIMEŠOVÁ. Alena Kučerová. Praha: Galerie Pecka, c2005. ISBN 80-902285-7-7. s. 33

²³ KUČEROVÁ, Alena a Marie KLIMEŠOVÁ. Alena Kučerová. Praha: Galerie Pecka, c2005. ISBN 80-902285-7-7. s. 33

²⁴ KUČEROVÁ, Alena a Marie KLIMEŠOVÁ. Alena Kučerová. Praha: Galerie Pecka, c2005. ISBN 80-902285-7-7. s. 33

Obrázek 5. Alena Kučerová, Do vody, 1980, perforovaný plech, 500 × 690 mm²⁵

2.3.2. Adriena Šimotová (1926-2014)

Adriena Šimotová je představitelka skupiny UB 12 v šedesátých letech 20. století. Pro autorčinu tvorbu je typický papír a pauzák, jež vrstvila a ze kterých vytvářela frotáže a reliéfy.

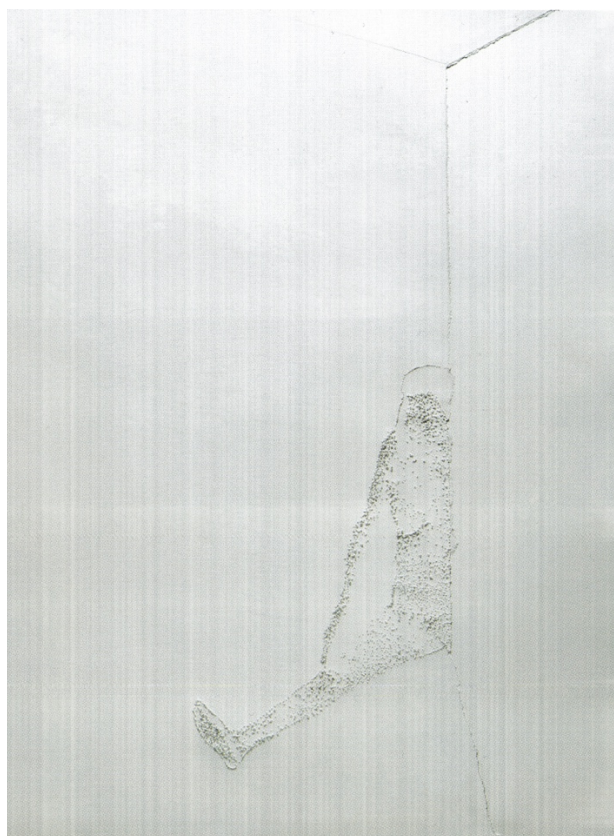
V souvislosti se vznikem uměleckého proudu Nová figurace se nejen autorčino dílo naklánělo k zobrazení a zachycení denních situací jako např. česání vlasů.

V 70. letech vytvářela zářivě barevné obrazy, grafiky a koláže. Vrcholem autorčiny tvorby jsou práce z let 80. a 90., ve kterých užívala techniky perforace, frotáže kresby a vrstvením reliéfů.

Později se k perforování jemným propichováním papíru navrátila s výrazně existenciálním tvůrčím záměrem v celku figurativních kreseb.²⁶

²⁵ KUČEROVÁ, Alena a Marie KLIMEŠOVÁ. Alena Kučerová. Praha: Galerie Pecka, c2005. ISBN 80-902285-7-7. s. 163

²⁶ KUČEROVÁ, Alena a Marie KLIMEŠOVÁ. Alena Kučerová. Praha: Galerie Pecka, c2005. ISBN 80-902285-7-7. s. 33

Obrázek 6. Adriana Šimotová, *Vymezení koutem*, 1979, 66 × 50 cm²⁷

2.3.3. Dalibor Chatrný (1925-2012)

Dalibor Chatrný patří ke generaci, která nastoupila na českou scénu na začátku 60. let 20. století. Spadá mezi nejvýraznější osobnosti českého progresivního umění stejně jako Karel Malich, Stanislav Kolíbal nebo Adriana Šimotová. Zasáhl do různých oblastí, jeho tvorba se pohybovala na rozhraní vizuálního umění a prací se zvukem či se slovem. Zabýval se určitými zákonitostmi, které se rozvíjeli v přírodních vědách a využil je i ve výtvarném projevu.

Na začátku 60. let vytvářel sérii abstraktních dřevořezů, ze kterých vznikly jak grafické listy, tak tiskové matrice jako autonomní dílo. V roce 1963 se obrátil na kresbu magnetem. Později užíval kombinaci slepotisku a koláže s nalezenými průmyslovými materiály.

V druhé polovině 60. let ho výše zmíněné techniky dovedly až k tzv. perforovaným grafikám, které stíraly hranici mezi geometrickým zápisem a narušením protrhaného papíru.

Ve stejné době se také autorova tvorba rozšiřuje a začíná vytvářet například experimentální filmy ve spolupráci s Aloisem Simandlem Piňosem.²⁸

---

²⁷ ŠIMOTOVÁ, Adriana a Pavel BRUNCLÍK. *Adriana Šimotová*. 2., rozš. vyd. Olomouc: Muzeum umění, 2006. ISBN 80-85227-87-8. s. 66

²⁸ Artlist [online]. Centrum pro současné umění Praha, 2006 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dalibor-chatrny-945/>

2.3.4. František Bílek (1940-2010)

Olomoucký umělec František Bílek na začátku své tvorby kopíroval obrazy starých mistrů italského baroka. Jeho obrazy obsahují bohatou symboliku, znakovost až snovost, jenž připomínají obrazy slavného katalánského umělce Salvatora Dalího.

Ačkoli autor ve své tvorbě nevyužívá metody perforace, jednou z největších zvláštností Bílkovy tvorby je využitý podkladový materiál pro jeho malby. Místo klasického plátna užívá jako podkladový materiál pozinkovaných plech.

2.3.5. Ivana Štenclová (1980)

Primárním vyjadřovacím nástrojem pro ostravskou umělkyni Ivanu Štenclovou je kresba, kterou studovala na pražské Akademii výtvarných umění v ateliéru profesorky Jitky Svobodové.

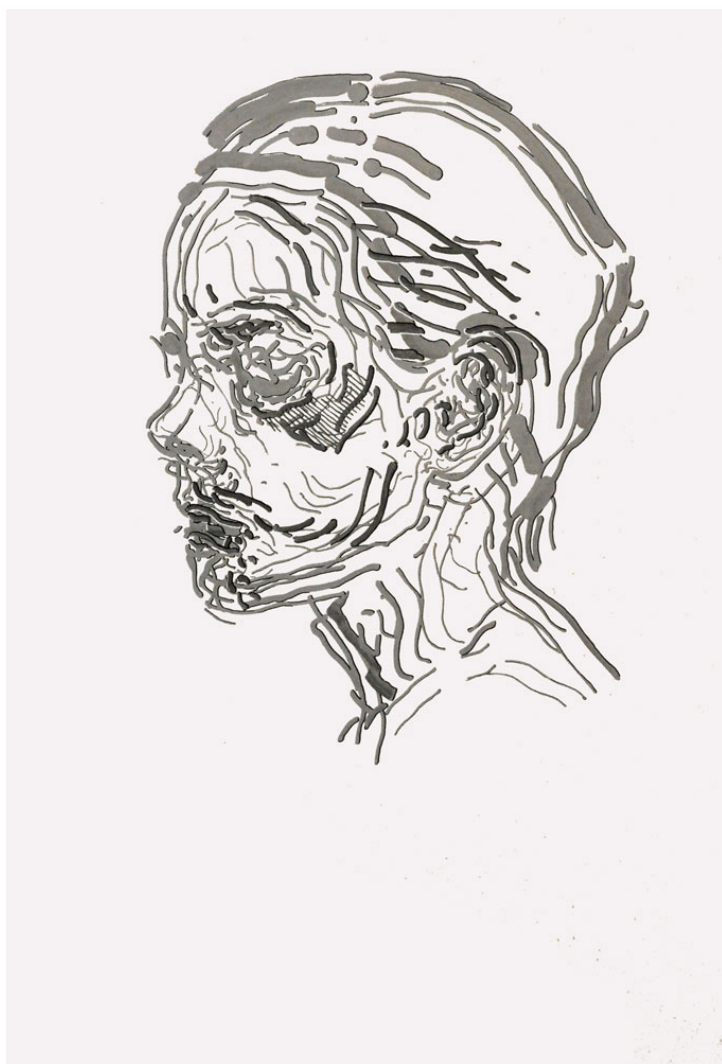
Tato mladá umělkyně často experimentuje s materiálem a technikami. Vrství obrazy z izolačních krytin, vypaluje laserem předem nanesenou kresbu na plechu, kreslí injekční stříkačkou nebo tavnou pistolí a v neposlední řadě užívá malířského dekoračního válečku či razítek.

Kresebná linka se často objevuje v ornamentech, které však nemají pouze dekorativní charakter, ale zdůrazňují význam obrazu a často se na něm i podílejí.

Od prvopočátku Ivaniny tvorby tvoří oporu jejím dílům mezilidské a rodinné vazby, v rámci kterých se zabývá jedincem a jeho jednotlivými fázemi života a vývojem v čase. Autorka je hojně zastoupena jak v pražské Národní galerii, tak i ve světových sbírkách.²⁹

---

²⁹ Ivana Štenclová [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <http://www.stenclova.cz/o-mne>

Obrázek 7. Ivana Štenclová, *No I*, akrylové fixy na KAPA desce, 2014, 100×70 cm³⁰

---

³⁰ Ivana Štenclová [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <http://www.stenclova.cz/reference/no-i>

2.4. Autorský šperk v českém kontextu

Podoba šperku se v padesátých, a hlavně v šedesátých letech velmi výrazně mění. Dochází k emancipaci a nezávislosti na původní funkci šperku. Zároveň se formuje nový český fenomén tzv. šperk z netradičních materiálů. Přestává být podstatná surovina, ale na významu nabývá její využití z výtvarného hlediska.

Formují se dvě tendence. Jedna se opírá o tradiční pojetí, druhá se přibližuje ke šperku jako volnému objektu či drobné plastice, jejíž nositelnost může a nemusí být popřena.

Zásahem politické zvláště zaniká po roce 1948 přirozená a po několik generací budovaná tradice uměleckého řemesla, zlatnických dílen a soukromých podniků. Stát vyžadoval totální moc a kontrolu nad obchodem s cennými kovy.

Obchod se starožitnými šperky se stal cenným artiklem ve směnném obchodu pro zajištění základních potřeb. Přesto již od počátku 50. let 20. století byla čím dál více vnímána nezbytnost podílení výtvarníků na vývoji průmyslového zboží. Studenti všech uměleckých škol měli za úkol vykonat povinnou praxi v podnicích a jejich závěrečná práce plnila požadované úkoly pro průmysl.

Osamostatnění uměleckých řemesel na konci padesátých let vyvolalo mnoho otázek. Jednou z nich byl vztah mezi umělcem a řemeslníkem. Výrobní postup některých uměleckých děl vedl k nezbytné specializaci profesí.

V sedmdesátých letech existovalo mnoho typů spolupráce mezi umělcem a řemeslníkem. V prvním případě byl autorem návrhu umělec. Řemeslníku poté byla svěřena technická realizace. V druhém případě řemeslník interpretoval předlohu výtvarníka. U třetího typu spolupráce byl hlavní iniciátor řemeslník, který si přizval výtvarníka k obohacení práce skrze umělcovy nápady.

Spolupráce výtvarníka a řemeslníka byla nedílnou součástí ve všech oblastech užitého umění. V případě, kdy do oboru šperku vstoupili výtvarníci rozličných oborů (skláři, keramici, architekti, sochaři, textilní umělci, glyptici apod.), kteří zároveň neměli příslušné školení a vzdělání v oboru zlatnictví, bylo potřebné, aby návrhy těchto výtvarníků uskutečnili specializovaní řemeslníci.

V průběhu 50. let nacházeli zlatníci svá působiště v nově zakládaných ateliérech a družstev, kde jim výtvarníci průběžně dodávali návrhy jak pro obvyklou produkci, tak i pro mimořádné zakázky.

Mezi spolupracující výtvarníky s řemeslníky 50. a 60. let patřila především šperkařka Libuše Hančarová, Helena Frantová, Jaroslav Kyncl, Eva Steinerová, Jitka Šabartová, sochař

Jan Nušl a Eva Linhartová-Havelková, sklář a glyptik Jozef Soukup, Václav Plátek a Laděna Víznerová.³¹

Jelikož byly jejich návrhy stanoveny především pro prodej ve státních klenotnictvích, museli umělci respektovat finanční možnosti klientů. Tím bylo ovlivněno především i materiálové složení šperků. Proto se nejedem výtvarník věnoval vlastní ateliérové tvorbě, díky které mohl realizovat zajímavější a méně upjatější nápady, ačkoli z méně luxusních materiálů.

Čeští a slovenští výtvarníci, kteří se přece jenom rozhodli pro tvorbu šperků z drahých kovů v 50. až 80. letech, byli vnějšími okolnostmi ovlivňováni a především omezováni. Výtvarníci museli být buď členy Svazu československých výtvarných umělců, či absolventy Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Členové SČSVU museli žádat příslušnou komisi o povolení práce se stříbrem. Práce se zlatem byly vytyčeny pouze pro státní zakázky.

Znesnadněná možnost získávání drahých kovů vedla ke spořivému zacházení se stříbrem. Následkem bylo užívání stříbrných drátků velmi úzkého průměru, ze kterých vytvářeli často náhrdelníky, miniaturní geometrické struktury a průřezy, či složitější kompozice proplétaných drátků. Tento charakter tvorby byl typický pro československé šperky, na rozdíl od západoevropských trendů, kde materiálová restrikce neexistovala.

Se zřetelem na problematiku autorského šperku 2. poloviny 20. století bych nesměla opomenout osobnost Antona Cepky a jiných umělců, jenž patří mezi nejvýznamnější šperkaře u nás. Proto se v následujícím textu obrátím na konkrétní tvorbu jednotlivých umělců autorského šperku 60. let až současnosti, jenž mě inspirovali charakterem ztvárnění svých děl.

2.4.1. Eva Havelková (1929)

Společně se svým manželem Adolfem Havelkou byla členkou skupiny Medaile '66. Vytvářela jednostranné lité plakety a plastiky s intimní tematikou mezilidských vztahů, zúčastňovala se medailérských výstav a symposií.

Pro svou soukromou tvorbu užívala především obecné kovy, hlavně bronz a mosaz s případnou chromovanou nebo niklovanou povrchovou úpravou. Preferovala hladké a čisté formy, své myšlenky aplikovala do několika primárních, nápadných znaků.

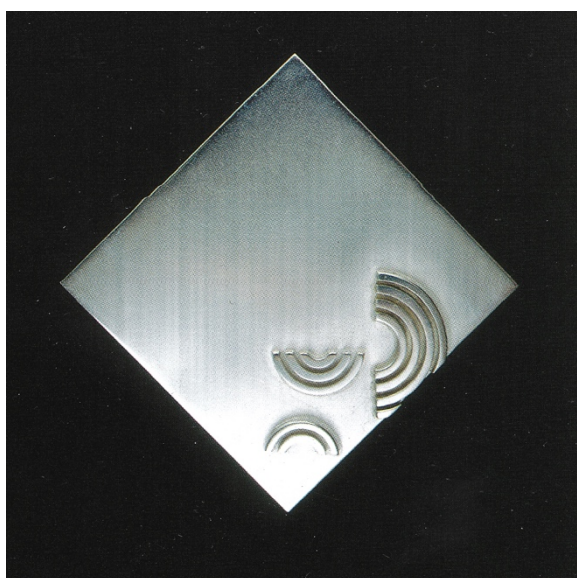
Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let se autorka zaměřila ve svých náhrdelnicích v podobě uzlu či smyčky na schematizaci až minimalistickou formu.

---

³¹ KRÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 27

Lesklé plochy broží využila autorka k výtvarnému ztvárnění v plastickém reliéfu slonovinového detailu nebo kovových výčnělků. Nepravidelný pás kovu v podobě vodního toku, rastr soustředěných obloučků nebo zešikma seříznuté válečky připomínající v mnohém variability Radoslava Kratiny.³²

Práce Evy Havelkové je pro mě velmi inspirativní jak z pohledu tematiky mezilidských vztahů, tak z pohledu ztvárnění plastického reliéfu.

Obrázek 8. Eva Havelková, Brož, 1983, niklovaná mosaz, 6 × 6 cm, majetek MG³³

2.4.2. Josef Symon (1932)

Obdobně jako Anton Cepka i Josef Symon zobrazoval stříbro v surových strukturách. Využíval patiny ke zvýšení dojmu plastičnosti.³⁴

Jeho přechod od strukturalismu ke konstruktivismu urychlila zakázka pro smuteční obřadní síň v Havlíčkově Brodě, vrat hřbitova ve Vokovicích a reliéfu pro ředitelství továrny Avia v Letňanech.

V autorově jak monumentální, tak i šperkařské tvorbě se v sedmdesátých letech mísily vegetabilní a geometrické sklony. Primární tvarosloví bylo inspirováno přírodními motivy. Plnosti a působivého, finálního dojmu docílil pomocí zmnožení, přidáním či ubráním jednotlivých vrstev těchto základních motivů.

---

³² KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 73

³³ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 74

³⁴ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 36

Odraz světla z jeho prstenů a náhrdelníků vytvářejí vyšší plasticitu, objemnost a nestálost šperku.

V průběhu osmdesátých let se autor více přiklání ke geometrickému uspořádání. Přejíždí od zaoblených tvarů k primárním prvkům trojúhelníků, pravoúhlým schématům a kruhům.

I přestože bylo stále dodrženo pravidlo vrstvení, ztratila se přirozenost a nestrojenost prvků a na intenzitě zesílila konstrukce.

Podobný řád uplatnil Josef Symon i u komorních interiérových, ale i monumentálních exteriérových plastik, u kterých byl konečný účinek zintenzivněn možností spousty průhledů, pohledů, úhlů proměnlivosti jednotlivých plátů oceli a hliníku až k efektu sériového rastrování nebo dojmu lamel.³⁵

Zatímco se autor šperků soustředil dříve na tvorbu náhrdelníků a broží, později byl nejčastěji vytvářeným šperkem náramek a prsten. Na jejich vizualitě jde vidět základní princip autorovy tvorby, tedy tzv. trojdimenzionalita.

Náramek v jeho pojetí není pouhou obrubou, ale vytříbeným sochařským dílem s plnohodnotnou existencí a vazbou na lidské tělo. Plasticity dosáhl buď pevnou širší náramku, nebo zdvojením kruhů, jejichž meziprostor se stal polem výtvarného působení pomocí destiček, výstupků, obloučků a tyčinek, nebo místem pro zasazení kamenů.³⁶

Na autorově práci mě zaujala její trojdimenzionalita, jež i já se snažím ve svých objektech vytvářet za pomoci hry s projekcí.

2.4.3. Anton Cepka (1936)

V letech 1957 až 1963 studoval v ateliéru Jana Nušla, Bedřicha Stefana a Aleny Novákové. Po roce absolvování Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze získal Bavorskou státní cenu a zlatou medaili na Mezinárodním veletrhu uměleckých řemesel v Mnichově.³⁷ Díky oceněním se stal jedním z nejuznávanějších československých šperkařů i v zahraničí.

Úspěšná šperkařská autorova prvotina měla odlišnou povahu od umělcovy další tvorby. Jednalo se především o studie struktur, které vytvářel technikou letování.

---

³⁵ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 68.

³⁶ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 69

³⁷ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 28

V následujících letech se zabýval konstrukcemi, které se skládaly ze základních geometrických prvků, tedy čtverce, kruhu, trojúhelníku, obdélníku a vnitřně členěných sítí.

Autor často ve svých autorských špercích užívá písmena BX, která pro autora představují symbol věčnosti a trvalosti.

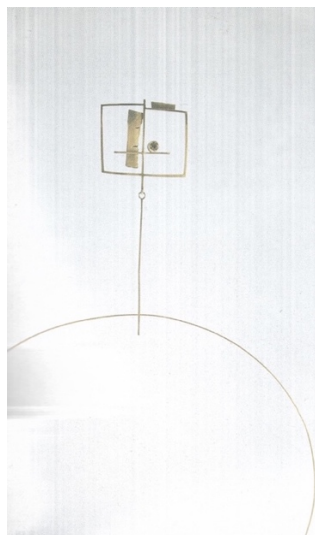
Mezi Cepkovy autorské šperky patří dvojice broží *Planeta a sonda*³⁸, které jsou nyní součástí sbírky Moravské galerie v Brně. V názvu šperků se neukrývá žádná alegorie. Planeta je stříbrný terč s měsíčně plastickým povrchem, sonda představuje křehkou prořezávanou letadlovou meziplanetární stanici.

Autorovy brože splňují veškerou náležitost pro šperk včetně jeho nositelnosti. Představují objekty, které jsou podobné jeho mobilům a kinetickým hliníkovým plastikám, jenž se liší pouze svou velikostí.

Jeho interiérové i exteriérové objekty jsou lehčí. Napodobují konstrukci radarů, satelitních antén a ramen větrných mlýnů.

Hlavním materiálem pro výrobu Cepkových šperků byly drahé kovy, tedy stříbro a zlato. Úmyslná či neúmyslná inspirace tvorbou Antona Cepky je viditelná jak u mnoha autorových současníků, tak i Cepkových pokračovatelů.

Inspiraci v Cepkových dílech jsem našla v užívání písmen BX, která pro autora představují symbol trvalosti. Písmo jako prostředek vyjádření je i pro mě do jisté míry symbolem věčnosti a tvořivosti.

Obrázek 9. Anton Cepka, *Náhrdelník*, stříbro, český granát, v 9 cm (závěs), majetek MG³⁹

³⁸ KŘÍŽOVÁ, Alena. *Proměny českého šperku na konci 20. století*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 28

³⁹ KŘÍŽOVÁ, Alena. *Proměny českého šperku na konci 20. století*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 28

2.4.4. Vratislav Karel Novák (1942-2014)

Vratislav Karel Novák je znám pro svou mnohostrannou tvorbu, jenž postihla jak oblast monumentální plastiky, která úzce souvisela s architekturou a přírodou, tak komorní plastiku mobilů, šperků ale i akčního umění.

I přesto, že plastika není téma, kterým bych se v mé diplomové práci chtěla zabývat, pro pochopení výše zmíněného umělce ji není možno vynechat a obejít.

Jeho důmyslně zkonstruované plastiky vycházejí často z železných tyčí, kruhů, planimetrických a stereometrických tvarů z oceli a drátěných sítí. Autor se často inspiroval reálnými průmyslovými zařízeními a stroji jako například radarovým teleskopem. Svě plastiky staví do exteriérů, kde bývají mnohdy zavěšené nebo postavené v prostoru.

V. K. Novák se zabýval především významovým obsahem díla, nikoli vnější esteticou hodnotou, jenž byla sekundárním hlediskem pro autorovu tvorbu.

Umělec svými plastikami zasahuje i do oblasti land-artu (někdy také zemní umění), jelikož své modely fotografoval buď v přírodě, nebo proti plujícím mrakům na obloze.

Objekty, které měly kinetický charakter, předváděly neukončenost díla, jenž díky zásahu diváka, pohybu způsobeným větrem či strojním pohonem, měly jinou formu, případně i jiný smysl. Podstatnou funkci zde hraje participace diváka, která oživuje neměnnost předmětu.

Obsahově nejrozsáhlejším okruhem produkce Vratislava Karla Nováka jsou šperky, v nichž rozbil překážku mezi užitým a volným uměním. Nejzákladnějším znakem není nikoli ozdobná funkce, ale především hodnota filozofická, zázračná, tajemná či milostná, jenž vyjadřuje vztah autora a šperku.

Přestože šperk existuje nezávisle na jeho nositeli, prosazuje se jeho význam ve spojitosti s člověkem. V této souvislosti se myslí bodyart (někdy také tělový šperk), který je ale v nezvyklé velikosti osvobozen od výhrady snadné nositelnosti. Jedná se především o myšlenkový posun od estetického šperku, jenž má být doplňkem, k opravdovému uměleckému počínu.

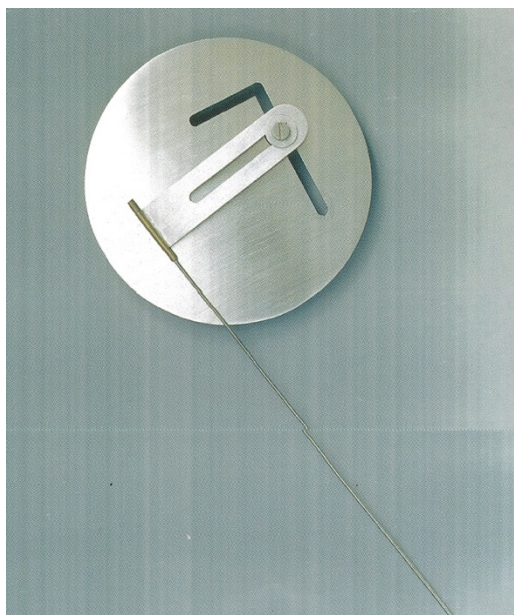
Jak už tomu bylo u plastik, tak se i u šperků objevuje motiv proměnlivosti. Příkladem je tzv. dvojprsten, tedy dva kroužky spojené strunou, kde konečný efekt udává prohnutí struny.

Umělecké počiny Vratislava Karla Nováka jsou důležitým mezníkem ve vývoji českého šperku. Po Antonu Cepkovi je jedním z nejuznávanějších umělců v zahraničí, jenž ovlivnil nejenom domácí scénu autorského šperku. Výrazová forma šperku V. K. Nováka nezůstala bez reakce, mnozí výtvarníci tíhnoucí ke konstruktivistickému pojetí byli nuceni se s jeho tvorbou ztotožnit či konfrontovat.

Novákův vliv se ještě více zviditelnil pedagogickým působením na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze od roku 1990.⁴⁰

Vratislav Karel Novák mě inspiroval především zájmem o významový obsah díla, který uplatňuji i já ve svých didaktických objektech.

Obrázek 10. Vratislav Karel Novák, *Brož*, 1982, ocel, mosaz, $\varnothing$ 7, 5 cm, d jehlice 15,5 cm, majetek MG⁴¹

2.4.5. Eva Eislerová (1952)

Eva Eislerová, narozena 1952 v Praze, je svébytná umělkyně a výrazná osobnost působící v oblasti architektury, designu, výtvarného umění a především autorského šperku. Vystudovala obor stavebního zaměření na Průmyslové škole stavební v Praze, který předem stanovil a předurčil autorčino zaměření na konstruktivní tvorbu šperků. Jejich jednoduché tvary a statné konstrukce šperku, které často redukovala na základní geometrii, přivedly Evu Eislerovou ale i jiné umělce k duchu minimálního umění.

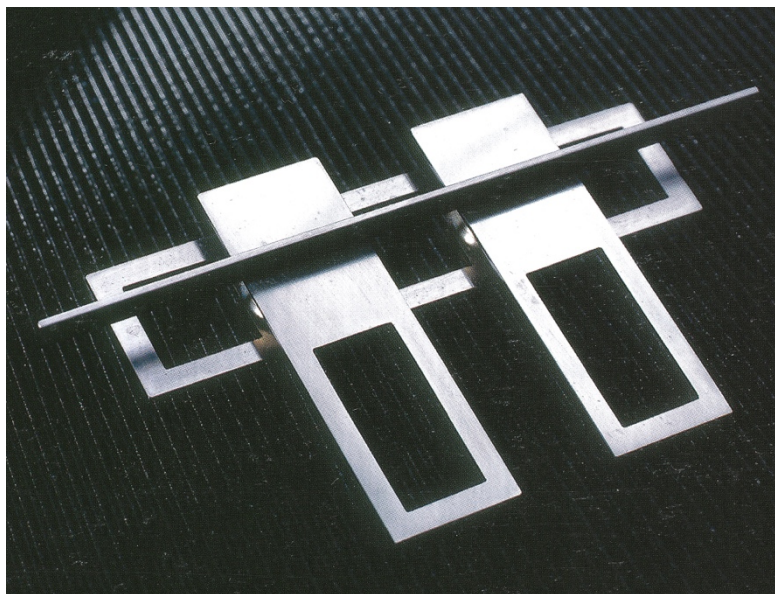
Šperky E. Eislerové působí dojmem mrazivého designu a technického postoje k tvorbě. Tento přístup je blízký i německému pojetí šperku s tradicí Bauhausu, kde působil např. Miese van der Roeh, jenž propagoval minimalismus tvrzením „méně znamená více“ a „vidíte jenom, co vidíte“.

⁴⁰ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 128

⁴¹ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 125

Pro Eislerovou jsou typické šperky zhotovené z obecných kovů, jako je nerez anebo stříbro, jež užívala pouze výjimečně či v kombinaci s nerezovou ocelí. Její nerezové brože vypadají jako inženýrské součástky vznešeného stylu. Tyto šperky jsou určeny především pro sebevědomé nositele, kteří jsou schopni se s tímto druhem šperku identifikovat.

Na práci Evy Eislerové mě baví především jednoduchá minimalistická geometričnost, jež doplňuje dostupným nerezovým kovem.

Obrázek 11. Eva Eislerová, Brož, 1990, nerez, stříbro, 6 × 11,7 cm, soukromý majetek⁴²

2.4.6. Miroslav Štěpánek (1953)

Díky svému vzdělání se orientoval na opracování obecných kovů, nejčastěji mosazi, nerezů či mědi, u nichž se mu povedlo skvěle využít jejich vlastností, ale také příležitosti vzájemného seskupení.

Ve sbírkách prstenů a šperkových kolekcí užíval kontrastu lesklého a matného povrchu, hladkého a zrnitého kovu. Pro jeho tvorbu byla vždy významná vnitřní výstavba uměleckého díla, tedy šperku.

Tvar kamene se výrazně spolupodílel na konečném obrysu šperku, a proto byly důležité jeho základní vlastnosti, tedy barva a propustnost světla. Miroslav Štěpánek se kolem roku 1990 podílel na práci módních návrhárek Liběny Rochové a Silvie Škráškové.⁴³ Produkoval šperky

⁴² KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 128

⁴³ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 75

s nenahraditelnými funkcemi v oděvu jako např. spony, úchyty, knoflíky nebo přezky, nikoli však jako nefunkční doplňky, ale s promyšleným způsobem užívání.

Na dílech Miroslava Štěpánka mě nejvíce baví práce s kontrastem lesklého a matného povrchu. Ve svých objektech uplatňuji matný povrch. Je na zvážení, zda bych časem mohla doplnit sérii matných objektů i o lesklá díla, zabývající se například jiným tématem.

2.4.7. Andrej Šumbera (1955)

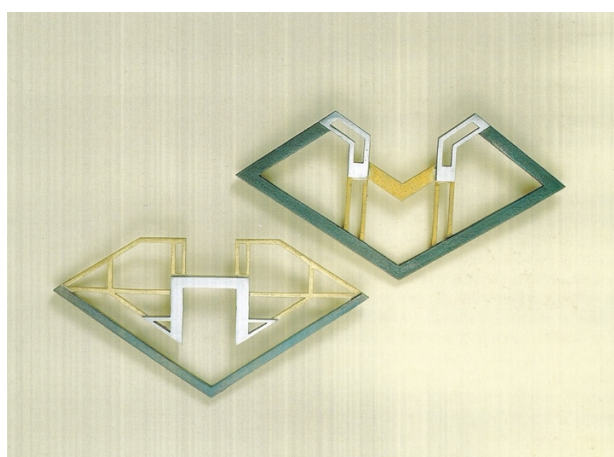
Dalo by se říct, že paralelou šperků Evy Eislerové jsou přesně narýsované a zkonstruované šperky Andreje Šumbery, narozeného v roce 1955.

Pro Andreje Šumberu jsou typické přísně narýsované a konstruované šperky. Kromě svých autorských šperků se věnuje také restaurování historických zlatnických památek, která bývají často kontrastem k jeho individuální tvorbě.

Primárním a často jediným prvkem v jeho špercích jsou geometrické kontrastní kombinace stříbra, ebenu, slonoviny, zlaté mosazi a tmavého železa. Ve svých dílech užívá kromě geometrie i stereometrie.

Jeho brože se podobají technickým nákresům a modelům, přičemž autor neklade důraz na nositelnost šperku. Tedy nošení jeho šperků považuje autor až za druhořadou funkci, proto také na svých výstavách svá díla prezentuje jako miniaturní plastiky.

V souvislosti se svým záměrem mé diplomové práce mě nejvíce zaujal důraz na nenositelnost šperku, jenž uplatňuji ve svých výtvarných objektech i já.

Obrázek 12. Andrej Šumbera, Brože, 1991, železo, mosaz, d 10 a 9,5 cm, majetek MG⁴⁴

---

⁴⁴ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 129

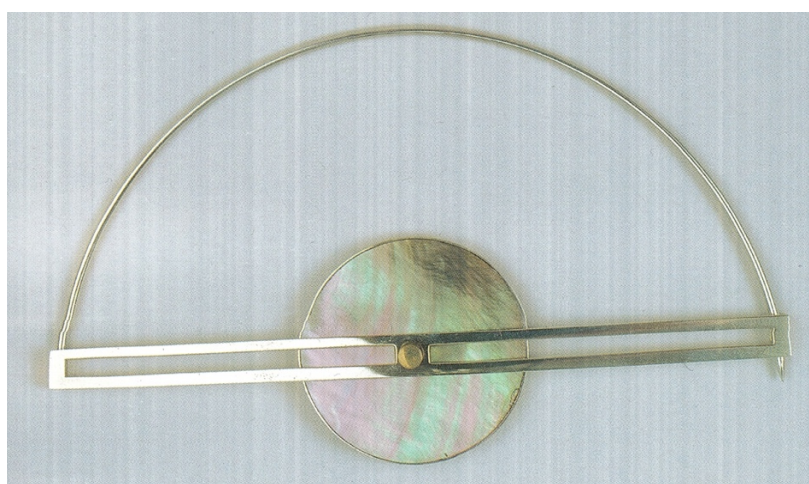
2.4.8. Zdeňka Roztočilová (1957)

Typickým projevem pro šperky Zdeňky Roztočilové jsou strohé geometrické struktury, jež obměňují svůj zevnějšek podle užitého materiálu.

Kromě uplatnění obecných kovů autorka neustále experimentuje s materiálem. Užívá například technický plast, jímž napodobuje žulu.

Její brože, jehlice a náušnice vykazují rysy ukázněného projevu a velkorysého sochařského cítění, které sice dodržuje pravidla nositelného šperku, ale nenechává se jimi příliš svazovat.⁴⁵

Na autorčině práci mne zaujala především čistota a jednoduchost šperků.

Obrázek 13. Zdeňka Roztočilová, Brož, 1990, pakfong, mosaz, perleť, d 12, 5 cm, majetek MG⁴⁶

2.4.9. Dana Bezděková (1956)

Dana Bezděková patří mezi generaci zakladatelů autorského šperku u nás. Její práce je velmi různorodá a zajímavá. Sama autorka tvrdí, že „Šperk pro mě není doplňkem, ale vyjádřením vnitřního obsahu věci a osobnosti. Není snadné darovat šperk, protože není snadné darovat podstatu ...“⁴⁷

Umělkyně pracuje především s tradičními zlatnickými technikami, přičemž užívá klasické zlatnické materiály, jako je zlato, stříbro a drahé kameny. Kromě klasických technik pracuje i s moderními postupy a materiály, jako jsou nerez, corian a 3D tisk.

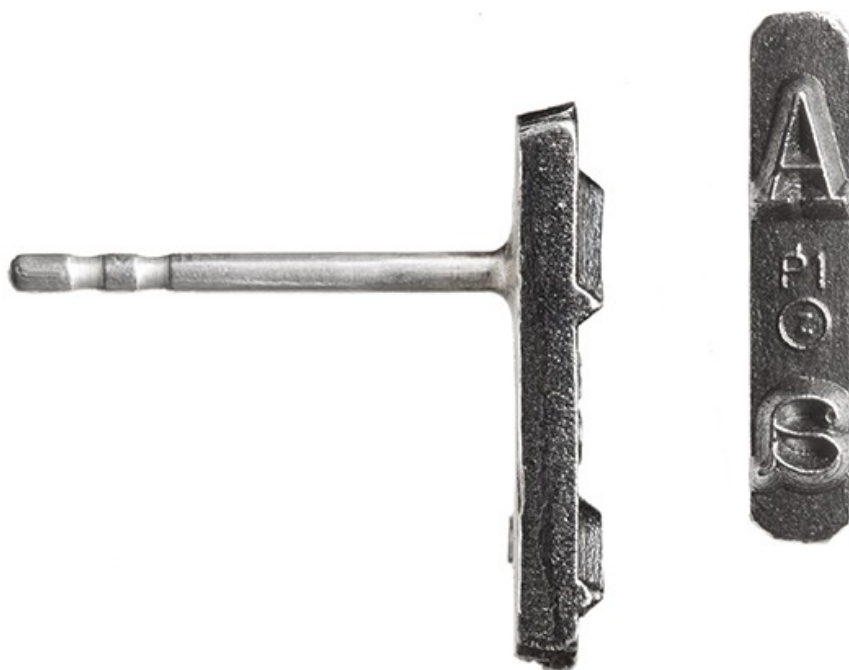
⁴⁵ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 80

⁴⁶ KŘÍŽOVÁ, Alena. Proměny českého šperku na konci 20. století. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5. s. 80

⁴⁷ Dana Bezděková [online]. Praha [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://danabezdekova.com/art/home/cv-dana>

Její práce má dvě roviny, scénický šperk, který prezentuje objekt z jakéhokoli materiálu, a nositelné kolekce, jež jsou navrhovány ze vzácných kovů a kamenů.

Příkladem její práce jsou náušnice z kolekce PRINTI, které představují otisky jednotlivých písmen ze starodávných psacích strojů a jež byly inspirací pro mou diplomovou práci.

Obrázek 14. Dana Bezděková, *Printi type*, stříbro, 12, 5 × 2,5 mm ⁴⁸

2.4.10. Klára Šípková (1983)

Klára Šípková se narodila v roce 1983, vystudovala ateliér K.O.V. pod vedením Evy Eislerové na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Kromě navrhování šperků se autorka zabývala v roce 2007 mimo jiné také drobným solitérním nábytkem a módními doplňky.

Ve svých autorských špercích využívá geometričnosti a čistoty. Při tvorbě využívá moderní technologie, v první řadě řezání kovu laserem.

---

⁴⁸ Dana Bezděková [online]. Praha [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: https://danabezdekova.com/nausnice/107-450-printi-type.html#/42-vyber_si_pismeno-a/71-barva-postribrene_strebro

Klára Šípková se také řadí mezi první české šperkaře, kteří používají barrisol. Jedná se o vysoce tvarovatelnou polyvinylovou folii, jenž se používá nejčastěji v architektuře a interiérovém designu. Její obrovskou výhodou je možnost tvarování.⁴⁹

Tento poněkud výjimečný materiál autorka použila v kolekci šperků Emoce. „Každá brož je abstraktní ztvárnění konkrétní emoce. Zatím vznikla radost, strach a naděje,“ říká Klára Šípková.

Obrázek 15. Klára Šípková, *Citynet Steel*, 2011⁵⁰

Obrázek 16. Klára Šípková, *Citynet Black*, 2011⁵¹

⁴⁹ CzechDesign [online]. Praha, 2003 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/jak-skloubit-hi-tech-a-sperk-zeptejte-se-klary-sipkove>

⁵⁰ Klára Šípková [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://klarasipkova.dphoto.com/album/0fcabu>

⁵¹ Klára Šípková [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://klarasipkova.dphoto.com/album/c2c00v>

2.5. Handicapovaný hrdina v literatuře pro děti a mládež

V literatuře pro děti a mládež byla tematika handicapu obsahově nevýznamnou a podružnou. Podmínky se mění s rozvojem moderní institucionální péče o handicapované děti, jejíž počátky můžeme datovat na konci 19. století. Tato moderní zařízení se v Čechách objevují až na počátku 20. století.

Děti byly v těchto ústavách vychovávány pod odborným lékařským dohledem s vychovatelskou péčí, avšak společenský kontakt se zdravými vrstevníky jim chyběl a ústavy přispívaly k separaci handicapovaných dětí.

Výše zmíněné společenské postavení handicapovaných hrdinů se odráželo i v literatuře pro děti a mládež. První knihy se zabývaly především výchovnými metodami a aktivitami nově zaváděnými v ústavní péči.

Na počátku 20. století bývá handicapovaný hrdina vyobrazován s přítěží záporné jednotvárnosti a ustálenosti, pomocí čehož se autoři snaží vzbuzovat ve čtenáři politování a podíl na jejich osudu života. S tím souhlasí i výběr povídkáře, který byl v postavení vševědoucího vypravěče, jenž zobrazoval handicapovaného hrdinu jak z vnitřního, tak z vnějšího pohledu, počítaje také podrobný popis fyziognomie postiženého handicapem.

Ke konci 20. století získala oblibu literární díla, ve kterých autoři zdůrazňovali námahu, jenž museli pracně vydat pro své postavení v životě a ve společnosti.

Jejich přítomnost je možno pochopit ve spojení s vlnou biograficky a autobiograficky orientované literatury, která se vyvíjela po první světové válce a v inspiraci oblíbeným dílem americké spisovatelky Sarah Boltonové o americkém „*selfmademanství*“ byla oblíbená až do druhé světové války.⁵²

Po roce 1948 se tematika handicapu v literatuře objevuje minimálně a ve velké části se potlačuje. V případě, že se tato problematika v textu zobrazila, plnila funkci zkoušky, které se měl dětský hrdina podrobit.

V 70. až 80. letech 20. století je literatura pro děti a mládež velmi bohatá, avšak problematika handicapu je stále tlumena. Tato skutečnost objasňuje fakt, že handicapovaní hrdinové zůstali odděleni od dění veřejného života.

V 90. letech 20. století došlo v rámci kontextu politicko-sociálních změn k velké toleranci v české literatuře pro děti a mládež. Handicapovaný hrdina se stal hlavním tématem diskuze společnosti. S progresivní tendencí integrovat handicapované jedince do skupiny

---

⁵² SIEGLOVÁ, Naděžda a Jitka ZÍTKOVÁ. Otázky komunikace a téma handicapu se zřetelem k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami = Questions of communication and the topic of handicap regarding pupils with special educational needs. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6053-1. s. 136

zdravých dětí, prostupovala tematika jak fyzického, tak mentálního handicapu do literatury pro děti a mládež.

O rozsahu předešlé tabuizace tématu handicapu vypovídá srovnání se světovým literárním kontextem. V roce 1991 uspořádala světová organizace IBBY putovní výstavu *Knihy a postižená mládež*, která byla propojena s katalogem, jenž zahrnoval jak beletrii s tematikou handicapu, tak speciální tituly obsahově i technicky adaptované specifickým potřebám handicapovaných.

Ve výše zmíněném souboru se vyskytovaly pouze dva tituly českých autorů, a to pouze ve skupině „Běžné obrázkové knihy“, jenž byla určena dětem bez handicapu. V první řadě se jednalo o knihu Květy Pacovské *Eins, fünf, viele*, která kombinovala obyčejné a hmatové ilustrace, poté o encyklopedii Evy Veberové a Evy Šedivé *Náš svět*, která byla určena především pro děti předškolního věku.

S tabuizací handicapu souvisí také množství literárních děl, jenž se usilují o reflexi handicapu ve vztahu k instruktážím a návodům. Tyto texty se snaží oslovovat jak děti se zdravotním postižením, tak děti zdravé bez handicapu, ale často i dospělé čtenáře.

Pluralita optik, jimiž je handicap v uměleckém díle nazírán, pomáhá čtenářům zacelit mezery ve zkušenostech daných vlastní životní situací a je stimulem k dalším úvahám o fikční realitě literárního díla, či podnětem k rozšíření sociálních a personálních kompetencí a k nápodobě.⁵³

S ohledem na předcházející text se obrátím na tvorbu mnou vybraných pěti autorů literatury pro děti a mládež, kterou se později zabývám i v praktické části mé diplomové práce. Všechny knihy jsou zasazeny do současné dobové realie, kromě titulu *Už zase skáču přes kaluže*, jenž se odehrává na přelomu 19. a 20. století.

2.5.1. Jak voní týden

Konstantina je obyčejná mladá dívenka, která má sen projet se na kole. Pro někoho obyčejná věc, pro malou Konstantinu nesplnitelné přání. Mladá hrdinka totiž trpí slepotou. Svět, který ji dennodenně okouzluje a oslňuje, nevidí.

Autorka knihy, Olga Masiuková, velmi citlivě ztvárnila handicap pomocí postavy Konstantiny, která učí mladé čtenáře, že svět by se měl vnímat všemi smysly.

---

⁵³ SIEGLOVÁ, Naděžda a Jitka ZÍTKOVÁ. Otázky komunikace a téma handicapu se zřetelem k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami = Questions of communication and the topic of handicap regarding pupils with special educational needs. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6053-1. s. 148

Dívka bere svůj handicap s nadhledem, barvy bohužel nerozpozná, dny v týdny ale spolehlivě pozná podle jednotlivých vůní.

... například sobota voní koláčem a babičkou Florou. O sobotách totiž bývám u babičky. Ta mě češe a potom právě cítím ty vůně. Bývají různé, protože babička voní tím, co zrovna vaří k obědu. A nejhorší je, když loupe cibuli.⁵⁴

Neděle voní kafem. Protože v neděli ho mamulína pije doma, a ne v práci. A čím ještě? Hm... jak bych to řekla... sama nevím, protože je to podivná vůně...ležením v posteli.⁵⁵

Úterý voní rybou. Platýsem. Ale každé úterý takhle rozhodně nevoní. I když v jistém smyslu vlastně jo. Bylo to v létě u taťky u moře. Přijela jsem právě v úterý. Táta mi koupil platýse a jedli jsme ho venku. On z něj vybíral kosti. A já cítila jeho vůni a vůbec vůni pouličního prázdninového jídla.⁵⁶

Čtvrtek voní rozvařenou rýží, protože tu máme nejčastěji ve čtvrtek ve škole k obědu a já ji strašně nemám ráda. Mána si tu rýži jednou schovala do kapsy, protože u východu z jídelny právě stála paní Lucie a kontrolovala nám talíře, jestli jsou prázdné.⁵⁷

2.5.2. (Ne)obyčejný kluk

Kniha vypráví o desetiletém Augustovi Pullmanovi, který trpí vrozenou vadou, díky které má zdeformovaný obličej. Mladý hrdina doposud nenavštěvoval školu, jelikož ho jeho máma vzdělávala doma.

Když má nastoupit na přání jeho matky do páté třídy Beecherovy školy, obává se nejen Augustova matka, ale i samotný hrdina, jak ho přijmou jeho noví spolužáci.

„Nemůžeme ho pořád ochraňovat,“ šeptala máma tátovi, který řídil. „Nejde si nalhávat, že se zítra probudí a všechno bude jinak, protože tak to nebude, Nate, musíme mu pomoci se s tím vyrovnat. Nesmíme se vyhýbat situacím, které...“

Takže ho pošleme mezi vlky, jako ovci na porážku...“ opáčil rozzlobeně táta, ale větu ani nestačil dokončit, protože ve zpeřném zrcátku zahlédl, že jsem vzhůru.“

...

„Nechci jít do školy,“ prohlásil jsem rozhodně.

---

⁵⁴ MASIUK, Olga. Jak voní týden. Ilustroval Nanako ISHIDA. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03803-2. s. 9

⁵⁵ MASIUK, Olga. Jak voní týden. Ilustroval Nanako ISHIDA. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03803-2. s. 19

⁵⁶ MASIUK, Olga. Jak voní týden. Ilustroval Nanako ISHIDA. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03803-2. s. 49

⁵⁷ MASIUK, Olga. Jak voní týden. Ilustroval Nanako ISHIDA. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03803-2. s. 77

„prospělo by ti to, Auggie,“ bojovala dál máma.

„Půjdu třeba příští rok,“ odpověděl jsem a díval jsem se okýnkem ven.

„Letos by to bylo lepší, Auggie,“ řekla máma. „A víš proč? Půjdeš do páté třídy, pátou třídou začíná druhý stupeň, nastupuje tam víc nových žáků, nebyl bys tam jediný nováček.“

„Stejně nikdo nebude vypadat jako já, letos ani příští rok,“ odsekl jsem.⁵⁸

...

Po prohlídce školy oba rodiče najednou změnili názor na to, jestli tam mám chodit. Máma teď tvrdila, že bych tam chodit neměl, a táta naopak zase chtěl, abych tam chodil. Táta mi řekl, jak je na mě pyšný, že jsem si poradil s Julianem, a že ze mě vyroste pořádný chlap.⁵⁹

Autorka vypráví příběh z perspektivy různých postav, což umožňuje čtenáři nahlédnout do příběhu z více pohledů.

Knihla často odkazuje na Deník malého poseroutky či Star Wars, z důvodu zalíbenosti mladého hrdiny do tohoto filmového trháku. Augustovi nejoblíbenější postavy jsou Darth Vader a Boba Fett, za které plánuje jít i na Halloween.

Hnal jsem se do pokoje a začal jsem se oblékat. Najednou se mi do kostýmu Boba Fetta vůbec nechtělo. Nevím vlastně proč. Jestli to bylo kvůli té spoustě řemínků, které jsem si nemohl utahovat sám, nebo to možná byl přetrvávající pach barvy, ze kterého se mi dělalo nanic. Bylo mi jasné, že na obléknutí do kostýmu potřebuji víc času, že táta na mě čeká a že jestli se kvůli mně zdrží, bude se zlobit. Natáhl jsem si v rychlosti Krvavou lebku z loňska. Tenhle kostým byl mnohem jednodušší, jen dlouhý černý plášť a velká bílá maska.⁶⁰

...

Vzpomněl jsem si na Deník malého poseroutky. Děti v tom příběhu se bojí, aby na fotbalovém hřišti něco nechytly od starého plesnivého sýru. Na naší škole jsem tím starým plesnivým sýrem já. Chovají se ke mně stejně, jako bych měl mor.⁶¹

V knize můžeme pozorovat i vývoj vztahu mezi Augustem a jeho spolužáky, kteří s velkou oblibou upozorňují na Augustův handicap.

„Jaký je tvůj oblíbený hrdina?“ zeptal se mě Julian. Začal jsem si říkat, že jsem možná Juliana odsoudil moc brzy, že není zase tak špatný.

„Jango Fett.“

„A co Darth Sidious?“ zeptal se. „Ten se ti taky líbí?“

---

⁵⁸ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 18

⁵⁹ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 41

⁶⁰ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 80

⁶¹ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 77

„Tak to by stačilo chlapci, o Hvězdných válkách si můžete povídat o přestávce.“⁶²

...

„Na druhé straně máte spoustu místa. Tristane, Nino, přejděte si na druhou stranu,“ řekla a Tristan a Nino se za mnou přiloudali. Oba se ke mně, pokud se pamatuju, chovali vždycky docela hezky. Sice to nebyli žádní kámoši, ale zdravili mě a normálně se mnou mluvili. A když jim paní učitelka Rubinová řekla, aby přešli na mou stranu, tak se nijak nešklebili, jako by to udělala spousta jiných dětí, kdyby si myslela, že se nedívám. Všechno šlo jako po másle až do chvíle, než se Tristanův prášek začal rozpouštět a on ho musel sundat z plotýnky. Ve stejný okamžik se totiž začal rozpouštět i můj prášek, takže jsem chtěl udělat to samé. Na zlomek vteřiny se moje ruka náhodou dotkla jeho. Tristan ucukl tak rychle, až upustil fólii na podlahu a zároveň shodil z ohřívací plotýnky i ostatní fólie. Hnal se jak o život k umývadlu, aby si umyl co nejrychleji ruce.⁶³

...

Jedna mumie právě říkala: „To je ale podoba! Vypadá přesně takhle.“

„Zvláště tady...“ dodal Julian a prstem projížděl své masce po tvářích a kolem očí.

„Mně zase připomíná svraštělé hlavy mumii,“ řekla druhá mumie.

„Viděli jste to někdy?“

„Vypadá jako skřet.“

„Přesně!“

„Kdybych tak vypadal,“ řekl posměšně Julian, „přísahám, že bych nesundal z hlavy kapuci ani na vteřinu.“

„Já jsem o tom hodně přemýšlel,“ řekla druhá mumie vážně, „a asi... kdybych vypadal jako on, radši bych se zabil.“⁶⁴

....

„Já taky děkuju,“ řekl jsem a nastavil jsem dlaň jako Jack, i když jsem si nebyl jistý, jestli mě taky odplácnou.

Amos se na mě podíval. „Ty ses taky zachoval jako hrdina, prcku,“ pochválil mě a plácli jsme si.

„To teda jo,“ řekl Henry a taky nastavil dlaň, „Promiň, že jsem ti roztrhl mikinu.“

Podíval jsem se na sebe a opravdu, uprostřed jsem měl mikinu celou rozervanou. Měl jsem odtržený jeden rukáv a druhý byl tak vytaháný, že mi visel až ke kolenům.

---

⁶² PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 49

⁶³ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 76

⁶⁴ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 81

„teče ti z lokte krev,“ upozornil mě Jack.

„Já vím,“ pokrčil jsem rameny a najednou mě to začalo děsně bolet.

„Jsi v pořádku?“ staral se Jack, když viděl můj výraz.⁶⁵

...

Miles a Henry se teď pořád kamarádili s Amosem, stala se z nich nerozlučná trojka. Kéž bych tak mohl říct, že se ke mně začal chovat líp i Julian, ale to se bohužel nestalo. Propichoval mě nepřátelskými pohledy a ani se mnou, ani s Jackem neprohodil jediné slovo. Teď byl ale sám. A mně i Jackovi to bylo šumafuk.⁶⁶

2.5.3. Domov pro Marťany

Román známé autorky Martiny Drijverové citlivě popisuje téma mentálního postižení dítěte. Desetiletá Michala se musí přestěhovat spolu s rodiči a mladším bratrem Martinem do nového domku po své tetě Anežce. Mladá vypravěčka se snaží navazovat přátelská pouta v nové škole a třídním kolektivu. Hrdinka se přitom cítí poznačená skutečností, že její mladší bratr trpí Downovým syndromem. Bojí se, jak ho vezmou v novém prostředí. Uvědomuje si ztrátu anonymity, kterou měla jejich rodina na sídlišti.

„Dobré bylo, že na sídlišti si nás skoro nikdo nevšímal. Tam lidi nemají čas. Pořád spěchají, nezastavují se. Ani ti, co bydlí v jednom domě, se neznají. Je jich moc. Takže tam jsme s Martinem takové potíže neměli. A ty naše soboty byly vždycky hezké, ať si Martina všímal, kdo chtěl.“⁶⁷

Michaela čelí zraňujícím pokřikům a předsudkům od svých spolužáků a je si vědoma zodpovědnosti, jenž na ni přenáší handicap jejího bratra. Hrdinka tak trpí sociálním handicapem, který je podmíněn handicapem Martina.

Martin se cizích lidí bojí. Hlavně když je sám. A to teď byl, protože já jsem zůstala nahoře na prolézačce. Začal se kývat a dal se do křiku. Samozřejmě přitom zapomněl, že má schovat jazyk. Otevřel pusu a z ní mu tekly sliny.

„Ty jo! To je parádní debil!“ křičel Hamák a šklebil se po Martinovi. Vedra začal kolem Martina poskakovat a hulákal přitom: „Bééé... bééé...“

„Mně se ta Novotná zdála vždycky divná,“ ječel Hurych. „Maj to asi v rodině...“⁶⁸

---

⁶⁵ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 274

⁶⁶ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 287

⁶⁷ DRIJVEROVÁ, Martina. Domov pro Marťany. 2. vyd. Ilustroval Eva MASTNÍKOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02938-2. s. 46

⁶⁸ DRIJVEROVÁ, Martina. Domov pro Marťany. 2. vyd. Ilustroval Eva MASTNÍKOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02938-2. s. 85

Autorka přirovnává Downův syndrom k „marťanství“, jenž se odrazilo i v názvu díla. I přesto, že Drijverová popisuje nepříjemnou stránku Downova syndromu, neopomenula zmínit pozitivní nadhled na chlapcovo uplatnění v budoucnosti.

Je jaro ... Tatínek prořezal jabloň. A Martin dostal svůj malinký záhonek. Zatím tam vykopal jen díru, do které nosí sníh, co zbyl v temných koutech zahrady. Sníh se rozpouští a Martin tomu říká studánka. Ale maminka pro něj připravila semínka a budeme ho učit, jak se o rostliny starat.

Protože z něj asi bude ten zahradník! Byl na prohlídce a moc dobře dopadl. Nestyděl se, ukázal, jak se obouvá, odříkal básničku a kreslil a povídal.⁶⁹

Drijverová přiblížila Downův syndrom dětskému čtenáři za účelem odstranění posměšků a předsudků vůči postiženým. Postava Martina nemá vlastní perspektivu, volí k tomu jeho sestru Míšu, která má funkci přímého vypravěče v 1. osobě jednotného čísla.⁷⁰

Autorka vytváří v rámci Martinovy a Míšiny rodiny harmonickou a idylickou atmosféru, která mnohdy může působit až přehnaně idealizovaně.

2.5.4. Řvi potichu, brácho!

Román české autorky Ivony Březinové citlivě a empaticky popisuje život dospívajícího Jeremiáše, dvojčete Pamel, který trpí poruchou autistického spektra. Podobně jako v díle o Martinovi s Downovým syndromem i tady autorka zvolila perspektivu z pohledu sestry, která přibližuje bratrovo postižení.

Fakt, že hlavní postavy jsou dvojčata, dovolilo Březinové citlivě podtrhnout Jeremiášovu rozdílnost a také uvědomění čtrnáctileté Pamel, že i ona mohla být na pozici autisty. Pamela vedle postavy jejího bratra, který žije ve světě, kde každý den v týdnu má jinou barvu a kde je vše kulaté, působí předčasně vyspěle. Jejich otec neunesl postižení Remíka a od rodiny odešel. Pamela je tedy jedinou oporou své matce. Vyprávění je taktéž obohaceno vnitřními monology dívenky, v nichž hodnotí své sporné myšlenky.

Taky to všechno mělo být obráceně. Možná bych to teď byla já, kdo by před bouřkou v panice utíkal do postele ke svému čtrnáctiletému bráchovi. Co by asi udělal? Nechal by mě u

---

⁶⁹ DRIJVEROVÁ, Martina. Domov pro Marťany. 2. vyd. Ilustroval Eva MASTNÍKOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02938-2. s. 129

⁷⁰ SIEGLOVÁ, Naděžda a Jitka ŽÍTKOVÁ. Otázky komunikace a téma handicapu se zřetelem k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami = Questions of communication and the topic of handicap regarding pupils with special educational needs. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6053-1. s. 137

*sebe pod peřinou? Nebo by mě vypakoval k mámě? Zavíral a otvíral by se mnou zipy? Nosil by mi knoflíky? Chodil by se mnou kolem kanálů a popelnic? Nestyděl by se za mě?*⁷¹

Obdivuji svoji mámu, že to všechno vydržela. Řekla mi věci, který nesvěřila nikomu na světě. I mně se je bála říct, ale pověděla mi to. Všechno.

*„Když od nás váš táta tenkrát odešel, protože jsem odmítla dát Jeremiáše do ústavu, a on prohlásil, že debila vychovávat nebude, zůstala jsem na všechno sama. Naši bydleli daleko, Remíkovo chování navíc přičítali tomu, že ho špatně vedu, a ty... tys byla mladá. A já byla šťastná, že všechny ty hrůzy kolem ještě nechápeš. Jestli mě něco v životě opravdu tíží, tak vědomí, že ty hrůzy prožíváš teď. Že jsem tě toho nedokázala ušetřit, protože jsem tě nemilovala víc než tvého bratra, že jsem vás měla ráda oba stejně.“*⁷²

Celá kniha začíná ranním výkřikem Jeremiáše, na kterého navazují a od kterého se odvíjí další autistovy, někdy až podivné a výstřední, rituály.

Jeremiáš přistoupil k nástěnce a prsty si ukazoval obrázky s jednotlivými fázemi dne. Po odpolední svačině následoval symbol kráčejcích nohou. „Jdeme!“ zopakoval důrazně s prstem na obrázku. „A jo! Zapomněla jsem vyměnit rozpis,“ vzdychla máma. „Včera jsme jen probírali, že půjde do školy. Procházku jsem z nástěnky nesundala, moje chyba.“

„Já ho vezmu, mami,“ nabídla se Pamela. „Jdeme, Remiku?“

„Jdeme!“

*A už zase stál u dveří.*⁷³

...

Zamířil k řadě zaparkovaných aut, kterým pravidelně obdivoval volanty a poklice na kolech. „Kulatý!“ oznámil Pamele spokojeně.

*Kývla, ale byla ve střehu. Věděla, že procházejí rizikovou oblastí. Pokud byla auta zaparkovaná v jiném pořadí, než jak si je Jeremiáš zapamatoval, když se přistěhovali a poprvé se šli projít, zažíval hluboké zoufalství.*⁷⁴

Autorka zobrazuje život s autistou bez idealizace. Dívčí hrdinka se často se svou matkou setkává s ne příliš empatickými názory od svého okolí, které považuje Jeremiáše za nevychovaného.

---

⁷¹ BŘEZINOVÁ, Ivona. Řvi potichu, brácho. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7. s. 58

⁷² BŘEZINOVÁ, Ivona. Řvi potichu, brácho. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7. s. 193

⁷³ BŘEZINOVÁ, Ivona. Řvi potichu, brácho. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7. s. 13

⁷⁴ BŘEZINOVÁ, Ivona. Řvi potichu, brácho. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7. s. 13

„Ježíšmarjá, ten kluk už zase sbíral na ulici hovínka!“ zavyla babička a zacpávala si nos, aby dala najevo, jaký nepředstavitelný puch její vnuk způsobil. „Okamžitě to vyhodíš!“

„Nevyhodíš!“

„Vyhodíš, ty prase!“ neovládla se babička.

„Ty prase!“ řekl na to Jeremiáš a pokusil se na babičku plivnout.

Aspoň babička to tehdy tvrdila.

„Ty jeden! Co sis to dovolil? Tohle mi za celých čtyřicet let mé pedagogické praxe nikdo neřekl! Ty spratku nevychovej!“

O babičku se pokoušel infarkt.

„On není nevychovej, mami. Kolikrát ti to mám vysvětlovat. On ti prostě nerozumí. Pochop, že jemu ty hovna voněj, no!“

„Jo voni mu voněj!“ popadla se babička za hlavu. „No, to ho teda učíš hezký věci... Já bych ho seřezala, aby viděl, jak se má chovat.“⁷⁵

Autorce se s ohledem na problematiku onemocnění podařilo citlivě a realisticky upozornit na poruchy autistického spektra a pomáhat odstraňovat výmysly, které v souvislosti s autismem vznikají ve společnosti.

2.5.5. Už zase skáču přes kaluže

Kniha australského spisovatele Alana Marshalla *Už zase skáču přes kaluže* patří mezi autobiografické příběhy z autorova dětství.

Syn zaměstnance hřebčína sní o tom, že i on se stane krotitelem jezdeckých koní. Malý Alan však onemocní dětskou obrnou, jenž způsobí znehybnění obou jeho nohou.

Alan podstoupí i několik operací. Na pokoji leží s dospělými muži, kteří jeho statečnost obdivují.

Vždycky mně příjemně překvapilo, jak působí má nemoc na dospělé, kteří postávají u mého lůžka, smutně se na mne shlížejí a myslí si, jaká mne to stihla strašná pohroma. Připadal jsem si pak velice důležitý a dělalo mi to dobře.

„Jsi statečný chlapec,“ říkali mi, skláněli se nade mnou, líbali mě a pak se s truchlivými tvářemi odvraceli.

Často jsem přemýšlel, proč o mně všichni říkají, že jsem statečný. Vždyť prohlásit někoho za statečného, to už je velké vyznamenání, tak jsem tomu aspoň věřil.

---

⁷⁵ BŘEZINOVÁ, Ivona. Řvi potichu, brácho. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7. s. 65

Kdykoliv mi moji návštěvníci zdůrazňovali, jak jsem statečný, měl jsem dojem, že se musím začít jinak tvářit, protože můj obvyklý radostný výraz se k takovému označení vůbec nehodí.⁷⁶

Hrdina se tak stává upoután na berle a později i na invalidní vozík. Alanovým snem bylo jezdit na koni a krotit tak po vzoru svého otce divoké koně. Alanův tatínek si však myslí, že už se v životě do koňského sedla neposadí.

Poprvé po letech se zmínil o tom, že nemohu jezdit na koni. Když jsem se vrátil z nemocnice, mluvil jsem o koních, jako kdybych se za pár týdnů měl posadit do sedla a vyjet si na nějakém nezkroceném divochovi. Tatínek se takovým rozhovorům raději vyhýbal. Vždycky mlčel a byl celý nespůj, když jsem ho prosil, aby mne vysadil na koně, ale teď se zřejmě rozhodl, že nikdy nebudu moct jezdit – leda snad až vyrostu a budu zas dobře chodit.

Když mi to říkal, položil mi ruku na rameno a vážně se mnou mluví, zřejmě mu moc záleželo na tom, abych mu dobře porozuměl.

„Při jízdě na koni se musíš pořádně držet nohama, víš,“ vysvětloval mi.⁷⁷

Alan dochází do školy, kde mnoho jeho spolužáků jezdí do školy na poníkovi. Mezi jeho nejoblíbenější koně patří Jitřenka, kterou vlastní jeho spolužák Bobi Carlton.

Poník byl bílý a pořád se oháněl tenkým ocasem a měl rychlou svižnou chůzi. Měl úzké šlachovité kotníky a vznášel se nad zemí, jako by ji nechtěl zatěžovat svou vahou.

Viděl jsem v Jitřence vzor dokonalosti. I jiní kluci jezdili do školy na poníku, ale žádný se Jitřence nevyrovnal.⁷⁸

Mladý hrdina se ale nevzdává, až jednoho dne požádá svého kamaráda Bobiho Carltona, drobného hubeného zrzka, o zapůjčení svého arabského poníka, Jitřenky.

Jednou jsem se nabídl, že zajedu napojit Jitřenku místo něj, a on mou nabídku rychle přijal. „Jen si jeď,“ řekl šťastně. Sám jezdil ke korytu na Jitřence bez sedla, ale mně ji osedlal, vysadil mne na ni a poradil mi, abych ji ponechal volnost, že mne zanes tam i zpátky, i když se ani nedotknu otěží.⁷⁹

Alan si tak po několika letech splní sen a na koni opravdu dokáže jezdit bez pomoci nohou.

---

⁷⁶ MARSHALL, Alan. Už zase skáču přes kaluže. 5. vyd. Přeložil Zora WOLFOVÁ, přeložil Hana ŽANTOVSKÁ, ilustroval Adolf BORN. Praha: Mladá fronta, 1986. Edice 13. s. 17

⁷⁷ MARSHALL, Alan. Už zase skáču přes kaluže. 5. vyd. Přeložil Zora WOLFOVÁ, přeložil Hana ŽANTOVSKÁ, ilustroval Adolf BORN. Praha: Mladá fronta, 1986. Edice 13. s. 186

⁷⁸ MARSHALL, Alan. Už zase skáču přes kaluže. 5. vyd. Přeložil Zora WOLFOVÁ, přeložil Hana ŽANTOVSKÁ, ilustroval Adolf BORN. Praha: Mladá fronta, 1986. Edice 13. s. 186

⁷⁹ MARSHALL, Alan. Už zase skáču přes kaluže. 5. vyd. Přeložil Zora WOLFOVÁ, přeložil Hana ŽANTOVSKÁ, ilustroval Adolf BORN. Praha: Mladá fronta, 1986. Edice 13. s. 187

3. Praktická část

3.1. Inspirace

Mnoho umělců bývá často ovlivňováno jinými výtvarníky, kteří ať chtějí, či nechtějí, působí na své okolí. Mohla bych teď začít sepsovat, kdo jakého umělce inspiroval, věřím, že počet napsaných řádků by byl ohromující.

V praktické části mé diplomové práce se oprostím od známých výtvarníků a mistrů, kterým nepřikládám až takový důraz.

K tématu praktické práce mne dovedla vizuální poezie a mnou zvolená studijní kombinace na Univerzitě Palackého v Olomouci, tedy český jazyk a výtvarná výchova.

Na Katedře českého jazyka a literatury nám je od prvopočátku vštěpován pojem čtenářská gramotnost a kritické myšlení, které slouží zároveň i jako metoda vedení žáků učitelem. Ačkoliv není čtenářská gramotnost zdůrazňována v RVP ZV jako samostatná oblast či průřezové téma, je obsažena napříč všemi vzdělávacími oblastmi.

Katedra výtvarné výchovy zase klade důraz na vizuální gramotnost, jež se může zdát mnohdy jako přirozeně získanou dovedností. Opak je pravdou, tedy že vizuální gramotnost nemůžeme redukovat na souhrn samovolně bez rozmyslu naučených dovedností.

Škola by se měla stát místem, které žákům nabízí zajímavé a podnětné texty. Texty, jež jsou napsány jazykem jak atraktivním, tak poutavým, který motivuje žáky ke čtenářství. Zároveň by měla v žákovi podněcovat schopnost kritického myšlení, rozpoznání tvůrčího záměru, působnost v určitém kontextu a v neposlední řadě, k jakému typu diváka by měl promlouvat.

Vizuální poezie je skvělým příkladem propojení jak výtvarného umění, tak literatury. Z mého pohledu je žádoucí užití obou rovin v mé praktické části diplomové práce, tedy jak literatury, tak výtvarné výchovy.

3.2. Materiál

Pro mou diplomovou v práci se nabízí hned několik médií, jako je například papír, dřevo, textil či kov. Pro finální verzi všech pěti objektů jsem zvolila materiál kovu, přesněji železný plech za studena válcovaný. Tento výběr jsem zvolila především s ohledem na několik zásadních hledisek:

Kov je velmi odolné médium, které je do jisté míry obvyčejnou manipulací nezníčitelné. Například oproti papíru, který má tendenci se krčit a mačkat. Udržitelnost byla hlavním důvodem pro volbu kovového média.

Také vizuální stránka zde hrála významnou roli. Ke všem objektům jsem zvolila minimalistický stojan z dubového dřeva, který se svou surovostí materiálu skvěle doplňuje s kovovým plechem.

Pro ještě větší udržitelnost a praktičnost jak dřevěného stojanu, tak kovových objektů jsem zvolila lakový nástřik, díky kterému se na železném plechu zamezí oxidaci povrchu.

3.3. Popis praktické části DP

V praktické části mé diplomové práce se zabývám tématem handicapu v knihách pro děti a mládež. V dnešní době vychází nepřehledné množství knih, které bývají mnohdy nekvalitní ať už z hlediska syntaktické roviny, či výtvarného zpracování. Mým cílem je vytvoření pěti výtvarných objektů, které nebudou sloužit pouze jako výtvarné dílo, ale budou se uplatňovat i jako didaktický materiál v edukaci žáků na základní škole.

Každý výtvarný objekt zastupuje jeden titul, jenž jeho hlavním úkolem je reflektovat hrdinův handicap.

Handicap hrdiny jsem vizuálně vyobrazila pomocí portrétu hrdiny, který je z určité části inspirovaný samotnou knihou. Celý portrét je pak doplněn prvkem vizuální poezie, tedy heslovitými citacemi z knih. Tyto útržky z knih často reflektují nejdůležitější myšlenky z knihy, pocity hlavního hrdiny, připomínky a postřehy hrdinova okolí apod.

Ze značně velkého počtu knih, které se zabývají handicapem jsem vybrala pro svou praktickou část tituly: *Řvi potichu, brácho!*, *Domov pro Mart'any*, *Jak voní týden*, *Už zase skáču přes kaluže* a *(Ne)obyčejný kluk*.

Handicap stejného rázu je vždy zastoupen pouze v jedné z knih, tudíž i ve výtvarném objektu. Všechny objekty jsou vytvořeny v rozměru 25×35 cm, jenž odpovídá velikosti knih, pouze objekt vycházející z knihy *Už zase skáču přes kaluže* přesahuje tento formát motivem invalidního vozíku, jenž definuje hrdinův handicap.

Všechny objekty se díky technice perforaci do kovového plechu mohou prosvětlovat, tudíž projektovat na stěnu zdi.

3.3.1. Jak voní týden

Tento objekt je interpretací knihy „*Jak voní týden*“, jež reprezentuje Konstantinu, která trpí od narození nevidomostí.

Text je metaforou dívčích očí, jež vyjadřují vůni, kterou mladá dívka každodenně prožívá a vnímá.

3.3.2. (Ne)obyčejný kluk

Objekt inspirovaný knihou „*Neobyčejný kluk*“ zpodobňuje Augusta, který se narodil s deformovaným obličejem. Text, který obsahuje poznámky od Augustových spolužáků, zpodobňuje hrdinovy jizvy. Myšlenka „*Proč jsem, mami, tak ošklivý?*“⁸⁰ prezentuje Augustovi časté pocity ze svého handicapu.

3.3.3. Domov pro Marťany

Objekt, jež zpodobňuje hlavního hrdinu z knihy „*Domov pro Marťany*“, se zabývá Downovým syndromem, kterým trpí hlavní postava Martin.

Text je vložen symbolicky do pozadí, které představuje okolí Martina a jeho rodiny. Obsahuje poznámky, které Martin a jeho sestra s rodiči často slýchávají od okolí.

3.3.4. Řvi potichu, brácho!

Výtvarný objekt, jež vychází z knihy „*Řvi potichu, brácho!*“, odráží pocity hlavního hrdiny Jeremiáše, který trpí poruchou autistického spektra.

Celé dílo je doplněno heslovitým textem, který odráží autistova pravidla a stereotypně se opakující soubor aktivit a zájmů.

3.3.5. Už zase skáču přes kaluže

Výtvarný objekt, jež popisuje Allana, chlapce trpícího dětskou mozkovou obrnou, zobrazuje portrét hlavního hrdiny s invalidním vozíčkem, který v duchu futurismu vytváří zdánlivý pohyb. Tento pohyb je zároveň jakousi metaforou pro jízdu na koni, kterou si tak moc mladý hrdina přeje. Text reprezentuje myšlenky jak Alana, tak jeho okolí.

---

⁸⁰ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 65

3.4. Tvorba objektů

3.4.1. Výběr titulů

Volba titulů byla poněkud zdlouhavější činnost, při které bylo mým cílem vybrat pět knih, z nichž budu později v praktické části DP vycházet. Z knižních titulů mi byl doporučen i komiksový příběh s názvem *Stínka*, jež vypráví o dívce s poruchou autistického spektra. Zmíněnou knižní publikaci jsem nakonec nevybrala z důvodu zvláštnosti a specifčnosti komiksové zpracování, ale také pro volbu knihy *Řvi potichu, brácho!*, která se zabývá stejným handicapem a jež je napsána velmi čtivě. I tento fakt je příčinou zvolení všech pěti titulů, jež jsou napsány ve formě prózy.

Volba padla i na knihy, které se zabývají například cukrovkou, kterou nepovažuji z mého subjektivního hlediska za handicap, ale spíše za zdravotní znevýhodnění. Proto jsem se od těchto titulů oprostila.

Primárním stanoviskem pro volbu knih mi byla čtivost titulů, jenž bude vzbuzovat v mládeži lásku k literatuře a motivovat je na cestě čtenářství. Druhým stanoviskem byla volba knih dle handicapu, kterým se kniha zabývala. Jednotlivým dobovým reáliím, ve kterých jsou knihy napsány, jsem nepřisuzovala důležitost.

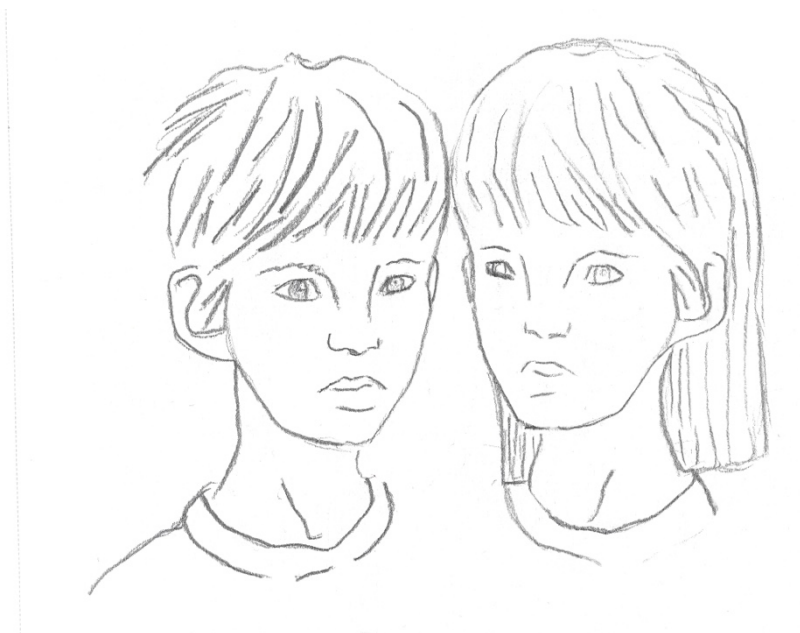
3.4.2. Kresby

Ve fázi kreslení skic jsem se chtěla z velké části osvobodit od ilustrací, jež vybrané knihy obsahují. U některého díla se mi to podařilo více, u jiného méně.

Jelikož mé počáteční skici byly do jisté míry hodně detailní, bylo nutné tyto náčrty zjednodušit z důvodu pozdějšího výřezu laserem.

Dalším stanoviskem byl fakt, že linie nesmí být ucelená, jelikož by celá kresba „propadla“ v budoucím výřezu. Proto jsem kresby často musela přizpůsobovat této skutečnosti.

Po zhotovení kreseb jsem všechny skici musela převést do počítače pomocí kvalitního skeneru v rozlišení 1200 DPI.

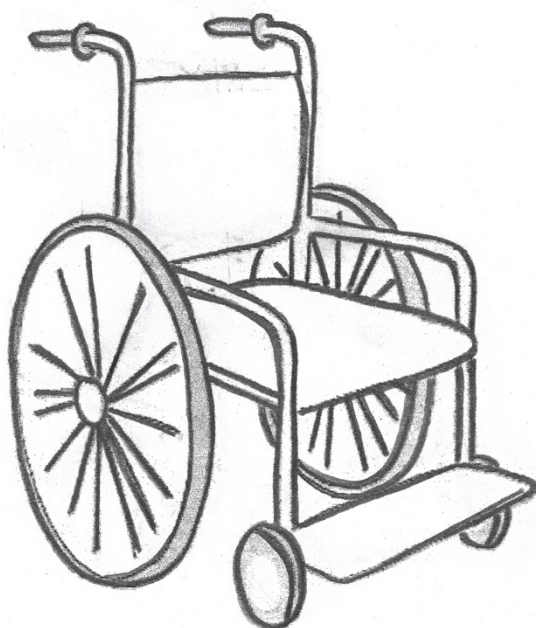
Obrázek 17. Prvotní skica hrdinů z knihy *Jak voní týden a Už zase skáču přes kaluže*, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 18. Zjednodušení prvotní skici, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 19. Finální náčrtek hrdiny z knihy *Už zase skáču přes kaluže*, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 20. Návrh invalidního vozíku, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 21. Návrh hl. hrdiny z knihy Domov pro Marťany, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 22. Skica hlavní postavy Jeremiáše, foto: Zuzana Mohlerová

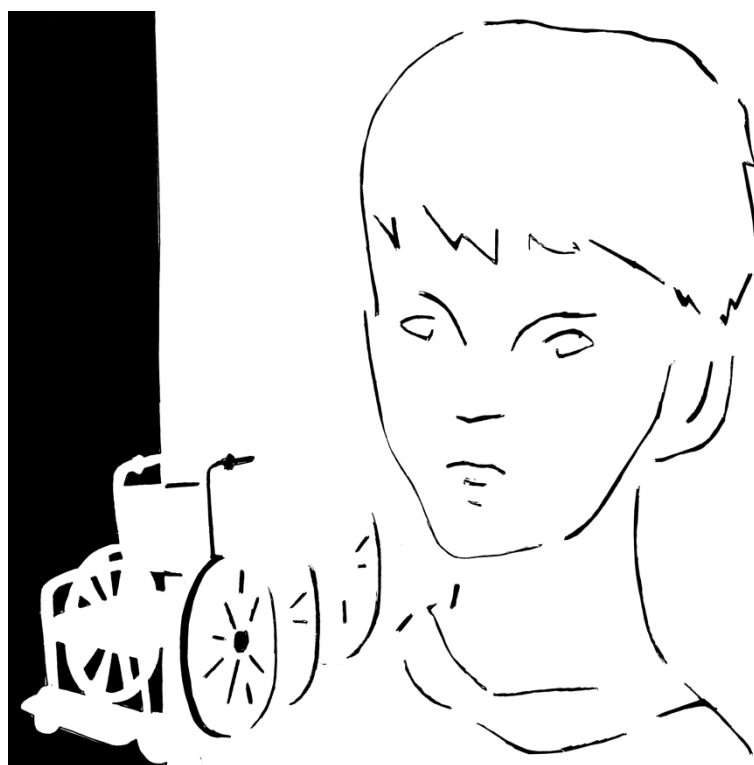

Obrázek 23. Návrh hl. hrdiny Augusta, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 24. Závěrečný sken knihy Jak voní týden, foto: Zuzana Mohlerová

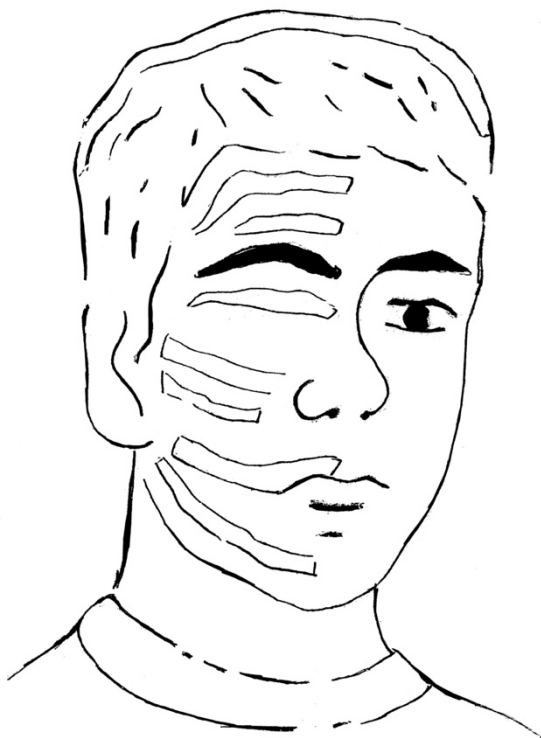
Obrázek 25. Závěrečný sken knihy *Už zase skáču přes kaluže*, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 26. Závěrečný sken knihy *Domov pro Marťany*, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 27. Závěrečný sken knihy *Řvi potichu, brácho!*, foto: Zuzana Mohlerová

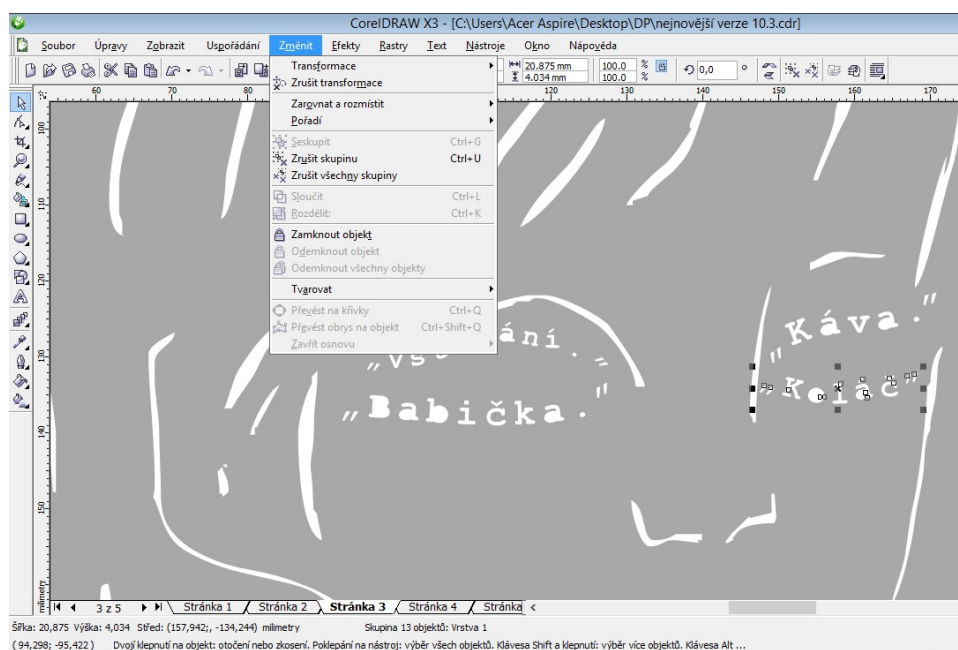

Obrázek 28. Závěrečný sken knihy *(Ne)obyčejný kluk*, foto: Zuzana Mohlerová

3.4.3. Práce na počítači

Se všemi pěti skeny jsem následně pracovala v Adobe Photoshop, kde jsem kresby proměnila na bitmapu a následně v této podobě jsem je vložila do vektorové grafiky CorelDraw. Zde jsem celou bitmapu poté převedla na křivky.

V poslední části jsem rozmístila text, dle naskenovaných kreseb, na jednotlivé linie, které utváří výslednou kresbu. Písmo jsem zvolila ve fontu Courier New různé velikosti. Tato volba byla inspirovaná vizuální poezií, ve které autoři nejčastěji užívali font psacího stroje. Písmo se následně převedlo na křivky, aby jej bylo možné technologicky vyřezat laserem.

Obrázek 29. Převod písma na křivky v CorelDraw, foto: Zuzana Mohlerová

3.4.4. Úprava výřezů

Všechny výřezy jsem nejprve opracovala brusným smirkovým papírem zrnitosti P60. Následně jsem všechny plechy vyhladila brusným smirkovým papírem zrnitosti P240 a nakonec vyleštila pemzou.

Abych předešla jakémukoliv propsání otisků prstů na povrch plechu a zároveň korozi materiálu, použila jsem matný lakový nástřik ve třech tenkých vrstvách.

Obrázek 30. Finální leštění objektu pemzou, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 31. Finální matný lakový nástrík, foto: Zuzana Mohlerová

4. Didaktická část

4.1. Vizualita výtvarných objektů

Vizualita výtvarných objektů je nedílnou součástí jejich existence, kterou učitel může využít v nejrůznějších výtvarných hrách v edukačním procesu.

4.1.1. Hra s projekcí

Výtvarné objekty mohou sloužit jako tzv. promítací šablony, se kterými pracuje buď učitel, či samotný žák.

Hra s projekcí umožňuje rozvíjet tvořivost a zároveň spontánně poznávat a využívat různých postupů. Současně je student motivován k volnému experimentu s materiálem a nástrojem výtvarných objektů.

Pro práci s projekcí je důležité zajistit temnou místnost, kde jsou například k dispozici venkovní žaluzie, které vytvoří naprostou tmu v místnosti.

Existuje mnoho návrhů a námětů, jak pracovat s projekcí, některé z nich níže stručně popíšu.

- Učitel projektuje výtvarné objekty na stěnu zdi, žáci sedí v lavicích a pracují s promítnutým obrazem (např. metodou volného psaní).
- Žáci si za pomoci baterie (např. v mobilním telefonu) sami ve skupinách projektují jednotlivé promítací šablony, se kterými pracují pomocí nejrůznějších otázek (např. Kdo je na obrázku? Co dělá? Atd.).
- Žáci experimentují s nástrojem šablony. Jednotlivé objekty dovytváří různými ústřižky papírů, které později promítají a komentují třídě.
- Žáci pracují s pohybem, pomocí kterého mohou vytvářet buď fiktivní, nebo reálné příběhy dle knižní předlohy pomocí vlastnoručně vyrobených jednoduchých šablon.

4.1.2. Hra s haptikou

Haptická hra je nerozlučnou součástí představivosti a vizuality ve výtvarné výchově. Dotek evokuje v lidské mysli mnoho myšlenek a námětů, jenž jsou pro dětskou tvořivost neopomenutelné. Výtvarná hra s haptikou je vhodným nástrojem podněcení tvořivosti i v kritické fázi dětského výtvarného projevu.

Existuje mnoho námětů, jak pracovat s haptikou:

- Žáci si sednou zády k jednomu ze spolužáků, jenž bude mít zavázané oči. Ten bude mít za úkol ostatním spolužákům ve třídě popsat pomocí doteku obraz, který se na objektu nachází. Každý z žáků kreslí obraz, který popisuje student se zavázanými oči. Tato výtvarná hra rozvíjí představivost, fantazii a komunikaci žáků.
- Výtvarné objekty mohou sloužit i jako grafická matrice k tisku z výšky. Žáci si tak sami mohou vytvořit pracovní list, jenž může sloužit jako doprovod k literární ukázce. V tomto případě by bylo vhodné jednotlivé objekty rozmnožit.

Obrázek 32. Promítání výtvarného objektu na zeď, foto: Zuzana Mohlerová

4.2. Uplatnění a využití výtvarných objektů v edukaci

Výtvarné objekty na téma Handicapovaný hrdina jsou uplatnitelné jak v klasické vyučovací jednotce, tak v projektové výuce nebo v podobě průřezového tématu.

Pokud se budeme opírat o třífázový model učení E-U-R, jenž je typický pro aplikaci metod kritického myšlení, můžeme využít výtvarné objekty v jakékoliv fázi tohoto modelu.

4.2.1. Evokace

V této fázi nám objekty mohou sloužit jako podnět k vybavení předchozích znalostí o tématu Handicapu. Zároveň pomáhají žáky zaktivizovat a v neposlední řadě je i motivovat k řešení představeného problému handicapu.

4.2.2. Uvědomění si významu

V této fázi se žák setkává s novými informacemi o handicapovaných hrdinech prostřednictvím výtvarných objektů a pomocí vhodně zvolených výukových metod.

4.2.3. Reflexe

Výtvarné objekty mohou sloužit i k uspořádání nově získané informace. Žáci v této fázi zároveň vyjadřují své názory na problematiku a nově získané vědomosti.

4.3. Příklady využití v edukaci

Existuje mnoho variant, jak výtvarné objekty využít v edukaci. V této kapitole předložím několikero příkladů využití výtvarných objektů ve výuce. Jde pouze o návrh, tudíž objekt se může využít jako hlavní didaktická pomůcka ve výuce, tedy bez doprovodu čítanky či jako vedlejší didaktický nástroj s využitím literární čítanky.

4.3.1. Fáze evokace

4.3.1.1. Čtyři rohy

Pokud chceme využít ve výuce všechny výtvarné objekty zároveň, skvěle nám k tomu poslouží metoda kritického myšlení Čtyř rohů.

Žákům do každého rohu místnosti postavíme jeden objekt (v tomto případě můžeme jeden objekt vynechat, jelikož objektů v sadě je pět, anebo si ho může nechat

učitel, který později bude představovat pátou skupinu), studenti budou mít za úkol postavit se k tomu objektu, který je nejvíce zaujal vizuálně.

Následně každá skupina studentů dostane otázky, na něž budou mít za úkol odpovědět. Otázky jsou nejčastěji koncipovány tak, aby rozvíjeli čtenářskou gramotnost, předvídavost a kritické myšlení.

Příklady kladených otázek žákům:

- Koho na obrázku/objektu vidíš?
- Myslíš si, že hrdina řeší nějaký problém? Jaký?
- Co bys hrdinovi poradil/a ty?
- Všimni si vloženého textu v obraze, co nám říká?

4.3.1.2. *Volné psaní*

Metoda volného psaní je další možností, jak využít výtvarné objekty ve fázi evokace. Jedná se o jednu z brainstormingových metod učení, při které žáci po několik minut zaznamenávají své myšlenky celými větami na určité téma, v našem případě na podnět výtvarných objektů. Tato metoda pomáhá žákům rozvíjet slovní zásobu, vyjadřovat své myšlenky a v neposlední řadě rozvíjet představivost a pohotovost.

Pravidla volného psaní:

- Piš po celou dobu pěti minut, co tě k tématu napadá.
- Piš celými větami.
- Nemusíš se k napsanému vracet, opravovat ho nebo vylepšovat.
- Když nevíš, co psát, piš, cokoli tě napadá („Teď mě nic nenapadá ...“ nebo „Co mám psát dál...?“).⁸¹

4.3.1.3. *Klíčová slova*

Klíčová slova jsou další možnou variantou, jak využít objekty ve výuce. Učitel vybere čtyři až pět slov, která jsou základní pro pochopení smyslu probíraného problému/látky.

Žák má za úkol si sám či například ve dvojici promyslet, jak tato slova mohou spolu souviset. Po uplynutí času, žáci své tvrzení prezentují před třídou.

---

⁸¹ Metodický portál RVP [online]. Praha, 2012 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogický_lexikon/V/Volné_psan%C3%AD

Následně učitel studenty vybídne, aby své domněnky kontrolovali při čtení textu/objektů.

4.3.2. Fáze uvědomění si významu

4.3.2.1. *V-CH-D*

Metodu „Vím - chci vědět - dověděl jsem se“ můžeme zařadit do jakékoliv etapy třífázového modelu učení.

Žáci si nakreslí či dostanou předem narýsovanou tabulku se třemi sloupci s nadepsáním V (Vím), CH (chci vědět), D (dověděl jsem se).

Do sloupce „vím“ si každý z žáků individuálně zapisuje, co o dané problematice ví, nebo co si myslí, že ví, ačkoliv si není stoprocentně jistý. Případné chyby si v průběhu hodiny odstraní. Do sloupce „chci vědět“ si doplní informace, jež je zajímaví, nebo které jim nejsou jasné vzhledem k probíranému tématu. Při práci s textem/výtvarným objektem si později žáci dopíší zjištěné informace.

V kterékoliv fázi této metody mohou žáci sdílet své informace ve dvojici a doplnit si tak informace i od spolužáka.

4.3.2.2. *Podvojný deník*

Podvojný deník je další metodou, kterou můžeme uplatnit ve fázi uvědomění. Princip spočívá v rozdělení stran na dvě poloviny. Na levou stranu si žáci vpisují slova, myšlenky, které je zaujaly. Na pravou stranu k nim zapisují svůj komentář.

Tato metoda slouží k rozvíjení čtenářské gramotnosti, k vnímání čteného textu a především k formulaci svého postoje k přečtenému.

4.3.2.3. *Myšlenková mapa*

I myšlenková mapa je další skvělou aktivitou, jak zaktivizovat žáky a zároveň využít výtvarné objekty při výuce. Tato metoda funguje na principu asociací, které se žákům vybavují na dané téma. Na tyto asociace žáci nabalují další a další myšlenky, až vznikne nekonečně rozvětvená mapa myšlenek.

4.3.3. Fáze reflexe

4.3.3.1. *Pětílístek*

Pětílístek je výukovou metodou kritického myšlení, jež dává možnost koncentrovat své myšlenky na jediné téma či dokonce pojem.

Zvládnou ho jak žáci na prvním, tak na druhém stupni základní školy. Cílem této pětiřádkové aktivity je shrnout své myšlenky a názor na dané téma do těchto pěti řádků. Schéma této aktivity je jednoduché. Do prvního řádku učitel napíše, téma či námět. Druhý řádek je složen zpravidla ze dvou přídavných jmen. Jedná se o podstatné vlastnosti probíraného tématu. Třetí řádek obsahuje tříslovní spojení, jež vyjadřuje děj, zejména co téma či námět dělá, jak jedná. Zpravidla zde patří tři slovesa. Čtvrtý řádek vyjadřuje větu o čtyřech slovech na dané téma. Pátý a zároveň poslední řádek obsahuje jednoslovné synonymum, které definuje jádro námětu.

4.3.3.2. *Vennův diagram*

Vennův diagram je jednou z neposledních aktivit, jenž se užívá k přehlednému popsání a rozeznání obdobných témat. Jedná se o grafické schéma, které je určeno počtem témat. Do průniků se zapisují myšlenky, které mají tato témata stejné či podobné, mimo průnik se zapisují pouze informace, které platí pro jedno z témat.

4.4. Ukázka přípravy na vyučovací hodinu

Třída: 6. - 9. ročník ZŠ

Téma hodiny: Handicapovaný hrdina

Vzdělávací cíle:

Žák pojmenuje handicap z literárních ukázek.

Žák interpretuje výtvarný objekt.

Žák diskutuje o tématu handicapu.

Žák oceňuje důležitost zdraví v životě člověka.

Žák se vědomě soustřeďuje na řešení úkolu po seznámení s učivem.

Hodnoty a pojmy: handicap, Downův syndrom, poruchy autistického spektra, dětská obrna

Metody: Čtyři rohy, V-CH-D, Čtení úryvků z knih, Vennův diagram

Pomůcky: Výtvarné objekty, literární ukázky z knih, psací potřeby, papír, nůžky

Organizace a struktura hodiny:

Evokace:

Metoda čtyři rohy

- Pomocí této metody se žáci zaktivizují a motivují.
- Žákům do každého rohu místnosti postavíme jeden objekt (v tomto případě můžeme jeden objekt vynechat, jelikož objektů v sadě je pět, anebo si ho může nechat učitel, který později bude představovat pátou skupinu), studenti budou mít za úkol postavit se k tomu objektu, který je nejvíce zaujal vizuálně.
- Učitel klade žákům návodné otázky (Kdo si myslíš, že se na obrázku/objektu nachází? Co si myslíš, že hrdina dělá? Proč? Řeší hrdina nějaký problém? Jaký?).
- Žáci prezentují svého hrdinu před třídou.

Uvědomění si významu:

Vím - chci vědět - dověděl jsem se

- Studenti si narýsují do sešitu tabulku V-CH-D.

Vím	Chci vědět	Dověděl jsem se

Obrázek 33. Tabulka metody V-CH-D, zdroj: Zuzana Mohlerová

- Do sloupce „vím“ si každý z žáků individuálně zapisuje, co o dané problematice ví, nebo co si myslí, že ví, ačkoliv si není stoprocentně jistý. Případné chyby si v průběhu hodiny odstraní. Do sloupce „chci vědět“ si doplní informace, jenž je zajímaví, nebo které jim nejsou jasné vzhledem k probíranému tématu. Při práci s textem/výtvarným objektem si později žáci dopíší zjištěné informace.

Přečtení úryvku z knih

- Učitel žákům přečte předem zvolené ukázky, které představí každého z hrdinů.

Remík je moje bolavá pata. Kdybych ho neměla, necítila bych tu zvláštní bolest. Ale skákejte po světě radostí jen na jedné noze. Všechno má svý. A Remík je mojí součástí již od narození, vlastně ještě dále. Není to jenom můj bráška, je to dvojče, se kterým jsem, ať chci nebo nechci, spojená. Už čtrnáct let.

Když jsme se narodili, zdálo se všechno úplně v pořádku. Jen prý Remík mnohem víc řval. Klidně probřečel i celou noc. Máma z toho musela být na hlavu. Ale doktoři na něm nic zvláštního nenašli, tak se mamka naučila spát i s řvoucím miminem u ucha.

Později vydržel dlouhé hodiny stále stejným chrastítkem naprosto pravidelně mlátit do špryclí postýlky a bylo zcela nemyslitelné mu hračku odebrat. Párkrát to prý zkusili, ale když po několika minutách viděli jeho chrčící temně fialový obličej a oči lezoucí z důlků, pokaždé to vzdali. Brzy jsem začala lézt a pak i chodit. Ale Remík se dlouho ani nepřevaloval a pak, když já už lítala po pokoji, jen seděl a celé hodiny se kolíbal dopředu a dozadu. V rozrušení to dělá dodneška. Jeho terapeut říká, že se tím Jeremy uklidňuje.⁸²

Dobře vím, že nejsem obyčejný desetiletý kluk, i když dělám obyčejné věci. Pochutnávám si na zmrzlině, jezdím na kole, občas si zakopu s míčem a hltám počítačové hry. V tom jsem

⁸² BŘEZINOVÁ, Ivona. Řvi potichu, brácho!. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7. s. 30

myslím, úplně stejný a taky si připadám. Obyčejný kluk ale ostatní děti nevyděsí na hřišti tak, že s křikem prchají. Na obyčejné děti nikdo pořád nezírá s otevřenou pusou.⁸³

Máma vypráví, že už tehdy jí doktoři o mně řekli všechno, aby byla na první pohled na mě připravená. Ale když se prý poprvé podívala na mou pomačkanou tvářičku, hned ji zaujaly moje krásné oči.⁸⁴

Můj bratr mi tehdy nepřipadal tak moc nemocný. Byl malinký, krásně ležel v kočárku, a slušelo mu to v nažehlené zavinovačce. Vypadal jako normální miminko-jen oči měl jinačí. Docela se mi líbil, a dokonce jsem si myslela, že to naši s tou chorobou přehánějí. Nebo že se spletli. Nikdo mi ale neřekl, že dětem, co mají Downovu nemoc, se říká debil nebo idiot. To by mi pak bylo jasné, proč maminka pláče. „Ty debile!“ křičeli na sebe kluci ve třídě, a já věděla, že je to ošklivá nadávka. Netušila jsem, že takový je můj bratr.

„Jaký vlastně Martin bude, až vyroste?“ zeptala jsem se jednou.

„Jiný,“ řekl tatínek. „Nebude toho tolik umět jako ty, bude hůř mluvit a taky moc neporoste. Někteřím věcem nebude rozumět.“⁸⁵

Mamulína říká, že filozof je člověk, který mluví tak, že tomu nikdo nerozumí. Nevím, proč to říká, protože já tomu, co říká strejda Ríša, rozumím vždycky. Ledaže by mluvil potichu anebo japonsky. Protože strejda umí japonsky! A právě on mi řekl, že každý den vypadá jinak.

Já nevím, co to znamená, protože nevidím. Mám zničené oči. Odjakživa. Už jsem se tak narodila. Ty moje oči jsou zhasnuté. Strejda říká, že jsou vypnuté jako čudlík lampičky. Ti, kdo mají čudlík zapnutý, vidí, že každý den nějak vypadá. Já ne. Ale podle mého každý den jinak voní, a díky tomu je lehce rozeznám.⁸⁶

- Žáci si dopíší získané poznatky do sloupce „Dověděl jsem se“.

Reflexe

Vennův diagram

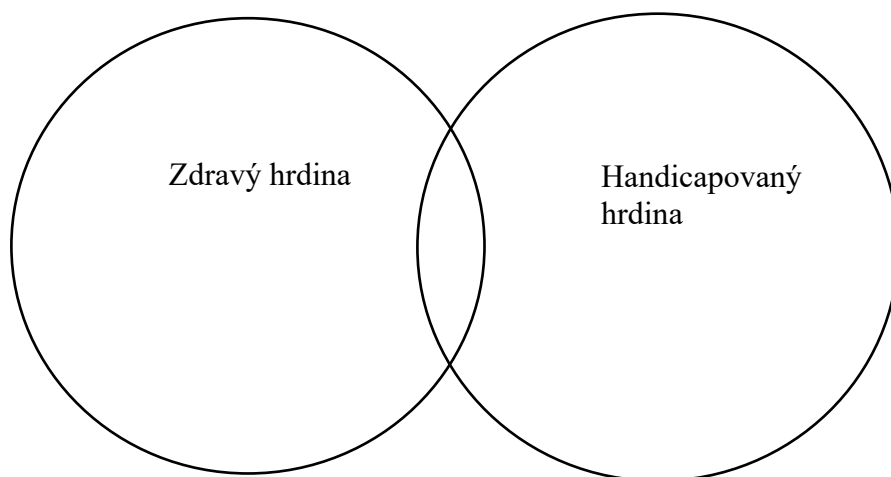
- Pomocí této metody žáci srovnají zdravého hrdinu a handicapovaného hrdinu.
- Do průniku zapisují heslovité pojmy, jenž mají tato dvě témata společné, mimo průniku zapisují skutečnosti, kterými se od sebe liší.

⁸³ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 9

⁸⁴ PALACIO, R. J. (Ne)obyčejný kluk. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0. s. 13

⁸⁵ DRIJVEROVÁ, Martina. Domov pro Marťany. 2. vyd. Ilustroval Eva MASTNÍKOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02938-2. s. 24

⁸⁶ MASIUK, Olga. Jak voní týden. Ilustroval Nanako ISHIDA. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03803-2. s. 7

Obrázek 34. Vennův diagram, zdroj: Zuzana Mohlerová

5. Obrazová příloha k praktické části

5.1. Jak voní týden

Obrázek 35. Finální podoba hrdiny z knihy *Jak voní týden*, foto: Zuzana Mohlerová

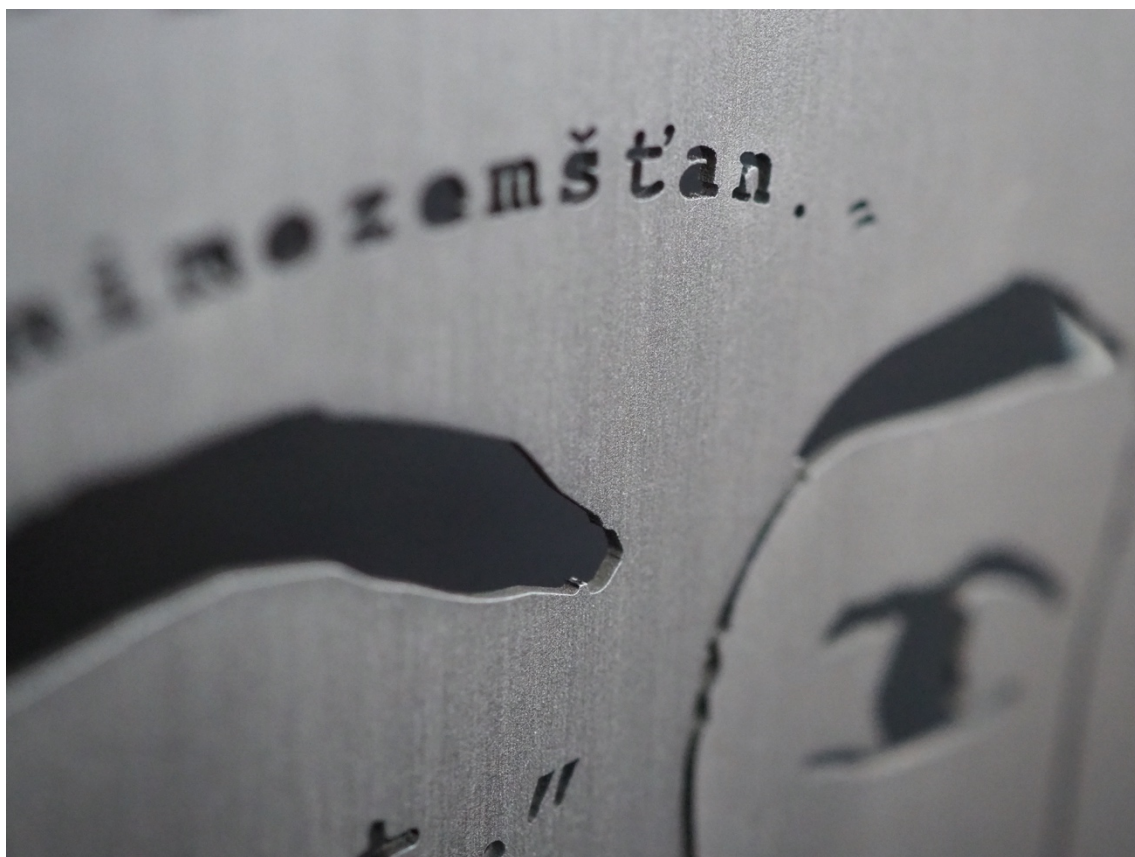
Obrázek 36. Detail portrétu Jak voní týden, foto: Zuzana Mohlerová

5.2. (Ne)obyčejný kluk

Obrázek 37. Finální podoba hrdiny z knihy (Ne)obyčejný kluk, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 38. Detail portrétu (Ne)obyčejný kluk, foto: Zuzana Mohlerová

5.3. Domov pro Mart'any

Obrázek 39. Finální podoba hrdiny z knihy Domov pro Mart'any, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 40. Detail portrétu Domov pro Mart'any, foto: Zuzana Mohlerová

5.4. Řvi potichu, brácho!

Obrázek 41. Finální podoba hrdiny z knihy Řvi potichu, brácho!, foto: Zuzana Mohlerová

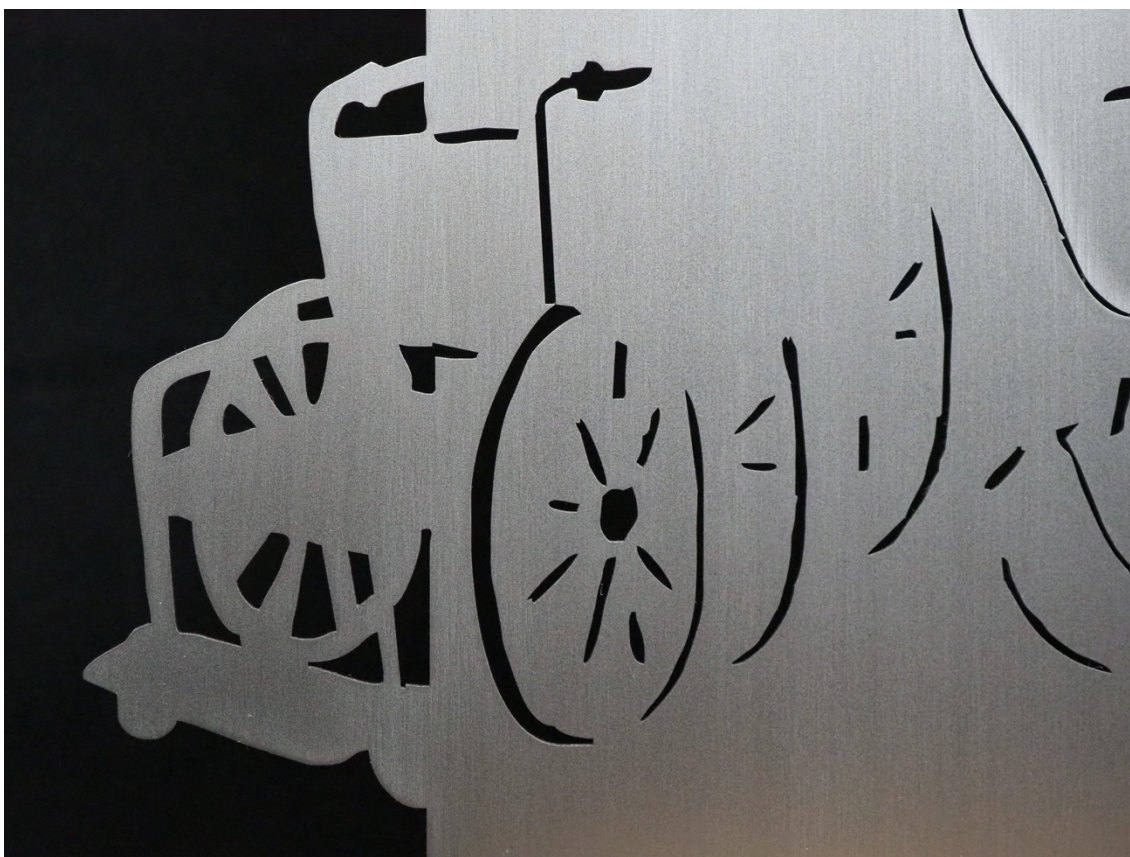

Obrázek 42. Detail portrétu Řvi potichu, brácho!, foto: Zuzana Mohlerová

5.5. Už zase skáču přes kaluže

Obrázek 43. Finální podoba hrdiny z knihy Už zase skáču přes kaluže, foto: Zuzana Mohlerová

Obrázek 44. Detail portrétu Už zase skáču přes kaluže, foto: Zuzana Mohlerová

6. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo vytvořit sérii pěti kovových objektů a doprovodného teoretického textu.

V teoretické části jsem měla za úkol zabývat se především vztahem mezi literaturou a výtvarným uměním a autory, kteří se zabývali podobným výtvarným tématem, či uplatňovali obdobnou techniku při tvorbě uměleckého díla.

V praktické části jsem se naučila především pracovat s vektorovou grafikou CorelDraw a zároveň jsem se seznámila s výtvarnou technikou řezání laserem do kovu.

Mým záměrem bylo vytvořit didaktickou pomůcku pro edukaci na základní škole, jež může sloužit i jako samostatné umělecké dílo. Zároveň žáky motivuje na cestu čtenářství svým atraktivním tématem a zpracováním.

Téma handicapovaného hrdiny je dle mého názoru velmi aktuální v dnešní době inkluze a integrace, současně je velmi poučné a rozvíjí psychosociální rovinu.

V budoucnu bych mohla svou diplomovou práci rozšířit o další výtvarné objekty na zvolené téma, anebo vytvořit sérii objektů na odlišné téma, díky kterému by mohla vzniknout i tzv. objektová čítanka pro základní školy.

7. Seznam literatury

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Řvi potichu, brácho!*. Ilustroval Tomáš KUČEROVSKÝ. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04322-7.

DRIJVEROVÁ, Martina. *Domov pro Marťany*. 2. vyd. Ilustroval Eva MASTNÍKOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02938-2.

HIRŠAL, Josef a Bohumila GRÖGEROVÁ. *Job - Boj*. Praha: Československý spisovatel, 1968. s. 129

KRÁTKÁ, Eva, ed. *Česká vizuální poezie: teoretické texty*. Brno: Host, 2013. ISBN 978-80-7294-736-2.

KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7.

KŘÍŽOVÁ, Alena. *Proměny českého šperku na konci 20. století*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5.

KUČEROVÁ, Alena, KLIMEŠOVÁ, Marie, ed. *Alena Kučerová*. Praha: Galerie Pecka, c2005. ISBN 80-902285-7-7.

MARSHALL, Alan. *Už zase skáču přes kaluže*. 5. vyd. Přeložil Zora WOLFOVÁ, přeložil Hana ŽANTOVSKÁ, ilustroval Adolf BORN. Praha: Mladá fronta, 1986. Edice 13.

MASIUK, Olga. *Jak voní týden*. Ilustroval Nanako ISHIDA. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03803-2.

NOVÁK, Ladislav. *Malý slovník naučný*. Praha: Dybbuk, 2007. Poezie (Dybbuk). ISBN 978-80-86862-31-6.

PALACIO, R. J. *(Ne)obyčejný kluk*. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4035-0.

SIEGLOVÁ, Naděžda a Jitka ZÍTKOVÁ. *Otázky komunikace a téma handicapu se zřetelem k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami: Questions of communication and the topic of handicap regarding pupils with special educational needs*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6053-1.

ŠIMOTOVÁ, Adriena, BRUNCLÍK, Pavel, ed. *Adriena Šimotová*. 2., rozš. vyd. Olomouc: Muzeum umění, 2006. ISBN 80-85227-87-8.

8. Seznam použitých zdrojů

Artlist [online]. Praha: Centrum pro současné umění, 2006 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dalibor-chatrny-945/>

Czechdesign [online]. Praha, 2003 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/jak-skloubit-hi-tech-a-sperk-zeptejte-se-klary-sipkove>

Dana Bezděková [online]. Praha, [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://danabezdekova.com/art/home/cv-dana>

Ivana Štenclová [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: [://www.stenclova.cz/o-mne](http://www.stenclova.cz/o-mne)

Metodický portál RVP [online]. Praha, 2012 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogický_lexikon/V/Volné_psan%C3%AD

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zuzana Mohlerová
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Petřeková
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Objekt jako reflexe vizuální poezie
Název v angličtině:	Art object as an reflection of visual poetry
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na problematiku handicapu, jež se objevuje v literatuře pro děti a mládež. Jako výtvarnou techniku jsem zvolila perforaci plechu laserem. Výsledné objekty je možné prosvětlovat na stěnu zdi, objekty slouží jako didaktická pomůcka v edukaci.
Klíčová slova:	Objekt, perforace, plech, handicap, literatura pro děti a mládež
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on the issue of handicap, which appears in the literature for children and youth. As a technique I chose perforation of sheet metal by laser. The resulting objects can be illuminated on the wall, the objects serve as a didactic aid in education.
Klíčová slova v angličtině:	Art object, perforation, sheet metal, handicap, literatur efor children and youth
Přílohy vázané k práci:	CD
Rozsah práce:	75
Jazyk práce:	Český jazyk